

—
Верховний
Суд

ДАЙДЖЕСТ судової практики Великої Палати Верховного Суду

Рішення, внесені до ЄДРСР за
період з 01.09.2019 по 30.09.2019

ЗМІСТ

1. Справи, розглянуті з підстав існування виключної правової проблеми	4
1.1. Кримінальна юрисдикція	4
2. Справи, розглянуті з підстав необхідності відступу від висновків Верховного Суду України	6
2.1. Цивільна юрисдикція	6
3. Справи, розглянуті з підстав необхідності відступу від висловленої раніше позиції Верховного Суду	8
3.1. Цивільна юрисдикція	8
3.2. Господарська юрисдикція	12
4. Справи, розглянуті з підстав необхідності визначення юрисдикції	16
4.1. Справи, які підлягають розгляду в порядку адміністративного судочинства	16
4.2. Справи, які підлягають розгляду в порядку цивільного судочинства	29
4.3. Справи, які підлягають розгляду в порядку господарського судочинства	37
5. Справи, прийняті до провадження Великою Палатою Верховного Суду	46
6. Справи, повернуті Великою Палатою Верховного Суду на розгляд касаційних судів	50

Перелік уживаних скорочень

ВП ВС	– Велика Палата Верховного Суду
ВСУ	– Верховний Суд України
КАС ВС	– Касаційний адміністративний суд у складі Верховного Суду
КГС ВС	– Касаційний господарський суд у складі Верховного Суду
КЦС ВС	– Касаційний цивільний суд у складі Верховного Суду
ККС ВС	– Касаційний кримінальний суд у складі Верховного Суду
КАС України	– Кодекс адміністративного судочинства України
ГК України	– Господарський кодекс України
ГПК України	– Господарський процесуальний кодекс України
ЦК України	– Цивільний кодекс України
ЦПК України	– Цивільний процесуальний кодекс України
КК України	– Кримінальний кодекс України
КПК України	– Кримінальний процесуальний кодекс України
МК України	– Митний кодекс України
ПК України	– Податковий кодекс України
ФОП	– фізична особа – підприємець

1. Справи, розглянуті з підстав існування виключної правової проблеми

1.1. Кримінальна юрисдикція

Стан сп'яніння не охоплюється об'єктивною стороною (не є кваліфікуючою ознакою) злочину, передбаченого ст. 286 КК України, і при призначенні покарання особі може враховуватись як обставина, що обтяжує покарання

21 серпня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула кримінальне провадження за касаційними скаргами захисника Васильєва В. М. та прокурора на вирок Хмельницького апеляційного суду від 17 грудня 2018 року у кримінальному провадженні, внесеному до Єдиного реєстру досудових розслідувань за № 12017240210000100, за обвинуваченням ОСОБА_1, ІНФОРМАЦІЯ_1, уродженця с. Великий Скнит Славутського району Хмельницької області, жителя АДРЕСА_1, не судимого, у вчиненні злочинів, передбачених ч. 1 ст. 135, ч. 2 ст. 286 КК України, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

ФАКТИЧНІ ОБСТАВИНИ

За вироком місцевого суду ОСОБА_1 визнано винуватим у тому, що він 14 лютого 2017 року приблизно о 17-й годині, без посвідчення водія, у стані алкогольного сп'яніння керував автомобілем ВАЗ-21051 (номерний знак НОМЕР_1), який належить ОСОБА_2, і, рухаючись по вул. Поліській, 30 у напрямку вул. Приміської в м. Славуті Хмельницької області, порушуючи п. 1.5, підп. «а» п. 2.1, підп. «б» п. 2.3, підп. «а» п. 2.9, п. 12.3, 12.4, 13.3 Правил дорожнього руху (далі – ПДР), діючи недбало, проявив неухважність, маючи можливість завчасно виявити та виявивши перешкоду у вигляді пішохода ОСОБА_3, який рухався по правому краю проїзної частини в попутному напрямку, не врахував дорожньої обстановки, а саме наявності пішохода та зустрічного транспортного засобу, а також дорожніх умов, не вибрав безпечної швидкості руху, щоб мати змогу постійно контролювати рух транспортного засобу та безпечно керувати ним, не дотримався безпечного інтервалу, унаслідок чого здійснив наїзд на потерпілого – пішохода ОСОБА_3, що спричинило його смерть.

Крім того, 14 лютого 2017 року близько 17-ї години у м. Славуті на вул. Приміській після спричинення дорожньо-транспортної пригоди (далі – ДТП) ОСОБА_1, діючи з прямим умислом та з метою уникнення кримінальної відповідальності за вчинене кримінальне правопорушення, усвідомлюючи, що внаслідок його дій потерпілий ОСОБА_4 перебував у небезпечному для життя стані і був позбавлений реальної можливості вжити заходів до самозбереження через отримані тілесні ушкодження, маючи при цьому реальну можливість ужити заходів для надання медичної допомоги потерпілому, не вжив їх: першої медичної допомоги не надав, карети швидкої медичної допомоги не викликав, самостійно постраждалого до лікувального закладу не відвіз і зник із місця ДТП, залишивши його без допомоги на місці події.

ОЦІНКА СУДУ

Щодо об'єктивної сторони складу злочину, передбаченого ст. 286 КК України

Допущені особою, яка керує транспортним засобом, порушення ПДР можуть бути умовно поділені на дві групи: а) порушення, які самі по собі (без порушення інших правил ПДР) не здатні викликати суспільно небезпечні наслідки, зазначені у ст. 286 КК України (наприклад, керування транспортним засобом без посвідчення водія на керування транспортним засобом відповідної категорії, не зареєстрованим, або без належного номерного знака (підп. «в» п. 2.9 ПДР) тощо); б) порушення, які самі по собі (навіть без будь-яких інших додаткових факторів) містять реальну можливість настання суспільно небезпечних наслідків і тим самим виступають як головна, вирішальна умова, без якої наслідки не настали б і яка з неминучістю викликає (породжує) їх у конкретній ДТП, що мала місце (наприклад, порушення правил перестроювання транспортних засобів (п. 10.3 ПДР), розвороту (п. 10.7 ПДР), заборони виїзду на зустрічну смугу руху транспорту (п. 11.4 ПДР), перевищення швидкості руху транспорту (п. 12.4 ПДР) тощо).

Під час розгляду кримінального провадження суд зобов'язаний виявити, встановити і вказати в мотивувальній частині вироку порушення ПДР, які мали місце під час конкретної ДТП, але водночас він повинен чітко зазначити у вироку, які саме з цих порушень були причиною настання наслідків, передбачених ст. 286 КК України, тобто знаходилися у причиновому зв'язку з ними, а які з цих порушень виконали лише функцію умов, що їм сприяли.

Тільки порушення ПДР, які містять у собі реальну можливість настання суспільно небезпечних наслідків і виступають безпосередньою причиною їх настання у кожному конкретному випадку ДТП, є обов'язковою ознакою об'єктивної сторони складу злочину, передбаченого ст. 286 КК України. Керування транспортним засобом у стані алкогольного сп'яніння, тобто порушення підп. «а» п. 2.9 ПДР не є елементом об'єктивної сторони складу злочину, передбаченого ст. 286 КК України, адже саме по собі не призводить до суспільно небезпечних наслідків, передбачених у цій статті.

Вказівка у вироку на порушення водієм транспортного засобу підп. «а» п. 2.9 ПДР лише деталізує, уточнює, конкретизує правопорушення, його суспільну небезпечність, стан суб'єкта злочину, передбаченого ст. 286 КК України, але жодним чином не впливає на кваліфікацію (не є кваліфікуючою ознакою) злочину.

Щодо врахування стану алкогольного сп'яніння як обставини, що обтяжує покарання

Велика Палата звертає увагу на те, що склад злочину, передбачений ст. 286 КК України, утворює не будь-яке недотримання особою, котра керує транспортним засобом, вимог ПДР, а лише таке, що безпосередньо призвело до зазначених у цій статті наслідків. Отже, вчинення кримінального правопорушення, передбаченого відповідною частиною ст. 286 КК України, може розглядатися як обставина, що обтяжує покарання винуваті особи згідно з п. 13 ч. 1 ст. 67 КК України, незважаючи на вказівку на такий стан особи у формулюванні обвинувачення, визнаного судом доведеним.

Формулювання обвинувачення, визнаного судом доведеним, не вважається тотожним кваліфікуючим ознакам злочину, є ширшим, адже у цьому формулюванні

згідно з п. 2 ч. 3 ст. 374 КПК України зазначається: формулювання обвинувачення, визнаного судом доведеним, із зазначенням місця, часу, способу вчинення, форми вини і мотивів кримінального правопорушення, тобто зазначаються й такі обставини кримінального правопорушення, які безпосередньо не входять до складу його об'єктивної сторони.

Висновок щодо застосування норми права

Керування транспортним засобом у стані алкогольного сп'яніння, хоча і становить порушення вимог підп. «а» п. 2.9 ПДР, однак само по собі не може виступати прямою безпосередньою причиною настання ДТП та її наслідків у вигляді заподіяння потерпілому (потерпілим) тілесних ушкоджень або смерті. Стан сп'яніння не охоплюється об'єктивною стороною (не є кваліфікуючою ознакою) злочину, передбаченого ст. 286 КК України, і при призначенні покарання особі може враховуватись як обставина, що обтяжує покарання згідно з п.13 ч. 2 ст. 67 КК України.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 21 серпня 2019 року у справі № 682/956/17 можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/84153042>.

2. Справи, розглянуті з підстав необхідності відступу від висновків Верховного Суду України

2.1. Цивільна юрисдикція

Факт переходу права власності на житло до іншої особи не може бути підставою для виселення членів сім'ї колишнього власника квартири, якщо сторони відповідного договору про відчуження житла під час його укладення діяли недобросовісно

21 серпня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу ОСОБА_1 на рішення Апеляційного суду Рівненської області від 01 грудня 2016 року у цивільній справі за позовом ОСОБА_1 до ОСОБА_2, треті особи, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору: ОСОБА_3, ОСОБА_4, ОСОБА_5, про виселення, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

ФАКТИЧНІ ОБСТАВИНИ

ОСОБА_2 з 1970 року проживає у квартирі АДРЕСА_1, в якій зареєстроване його місце проживання з 06 лютого 1990 року. Відомостей про наявність у ОСОБА_2 будь-якого речового права на інше житло матеріали справи не містять.

Спільна квартира була власністю матері відповідача – ОСОБА_8, після смерті якої у 2007 році стала власністю сина відповідача – ОСОБА_9.

28 листопада 2014 році ОСОБА_9 на підставі нотаріально посвідченого договору дарування подарував указану квартиру своїй дружині ОСОБА_7.

У 2015 році ОСОБА_7 вимагала виселити відповідача зі спірної квартири, однак їй відмовлено рішенням Рівненського міського суду Рівненської області від 21

вересня 2015 року, у тому числі й з тих підстав, що відповідач є членом сім'ї власника житла.

За нотаріально посвідченим договором міни 11 грудня 2015 року ОСОБА_7 обміняла спірну квартиру на іншу, яка належала ОСОБА_1, ОСОБА_3, ОСОБА_5 та ОСОБА_4, у результаті чого в останніх виникло право часткової власності на спірне житло.

У поданому позові ОСОБА_1 як новий власник спірної квартири з посиланням на приписи статті 825 ЦК України та статей 109, 114, 116 ЖК УРСР просив виселити зі спірної квартири ОСОБА_2 як члена сім'ї колишнього власника житла без надання іншого житлового приміщення.

ОЦІНКА СУДУ

Проаналізувавши висновки про принципи застосування статті 8 Конвенції та статті 1 Першого протоколу до Конвенції, викладені у рішеннях ЄСПЛ, Велика Палата Верховного Суду дійшла висновку, що виселення особи з житла без надання іншого житлового приміщення можливе за умов, що таке втручання у право особи на повагу до приватного життя та права на житло, передбачене законом, переслідує легітимну мету, визначену пунктом 2 статті 8 Конвенції, та є необхідним у демократичному суспільстві.

Навіть якщо законне право на зайняття житлового приміщення припинене, особа вправі сподіватися, що її виселення буде оцінене на предмет пропорційності у контексті відповідних принципів статті 8 Конвенції.

Велика Палата Верховного Суду вважає, що не є підставою для виселення членів сім'ї власника квартири, у тому числі й колишніх, сам факт переходу права власності на це майно до іншої особи без оцінки законності такого виселення, яке по факту є втручанням у право на житло у розумінні положень статті 8 Конвенції, на предмет пропорційності у контексті відповідної практики ЄСПЛ.

У справі, що розглядається, виселення відповідача в контексті пропорційності застосування такого заходу має оцінюватися з урахуванням порушення права останнього на житло та недобросовісності дій сторін договору міни, внаслідок яких ОСОБА_2 може втратити не лише право на користування житлом, а позбутися такого права взагалі та стати безхатченком.

Зі справи вбачається, що ОСОБА_2 набув право користування спірним житлом згідно із законом, тобто набув охоронюване законом право на мирне володіння майном як член сім'ї своїх батьків – членів житлово-будівельного кооперативу. У подальшому право власності на житло набув його син ОСОБА_9.

У договорі міни сторони зазначили, що жодні треті особи не мають майнових прав на квартиру, що не відповідало дійсності.

Крім того, під час огляду квартири набувачі мали можливість виявити, що ОСОБА_2 проживає у квартирі, та з'ясувати в нього підстави такого проживання, а також довідатися про його наміри щодо подальшого проживання у квартирі після її відчуження або про його відмову від свого права та готовність звільнити квартиру у такому випадку.

Таким чином, заявники могли передбачити характер та вагу обтяження їх майбутньої нерухомості, однак позивачі не здійснили достатньої належної обачності при укладенні договору.

Відчуження спірної квартири попереднім власником ОСОБА_7, членом сім'ї якого є відповідач, поставило під загрозу соціальний статус останнього, який може стати безхатченком, втративши право користування житлом, яким користувався з 1970 року.

При цьому обмін, у результаті якого у ОСОБА_7 припинилось, а позивача та третіх осіб виникло право на житло, вочевидь не відповідав добросовісності, оскільки сторони договору міни були достовірно обізнані про право ОСОБА_2 на користування цією квартирою.

Оскільки у справі, що розглядається, позивач, придбаваючи житло, знав про проживання в ньому відповідача – члена сім'ї колишнього власника цього житла, який є особою з інвалідністю II групи, іншого житла не має та набув охоронюване законом право на мирне володіння майном у законний спосіб, але тим не менше не виявив розумну дбайливість про інтереси відповідача, не з'ясував, чи відмовляється відповідач від свого права користування жилим приміщенням, то апеляційний суд обґрунтовано відмовив у задоволенні позову про виселення відповідача, оскільки ні у ЦК України, ні у ЖК УРСР не передбачена можливість виселення члена сім'ї колишнього власника без надання іншого жилого приміщення.

Велика Палата Верховного Суду вважає, що питання про відступ від висновку Верховного Суду України, викладеного у постанові від 05 листопада 2014 року (провадження № 6-158цс14), не може розглядатися при вирішенні даної справи, оскільки обставини справ не є тотожними та мають різне правове регулювання.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 21 серпня 2019 року у справі № 569/4373/16-ц можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/84153043>.

3. Справи, розглянуті з підстав необхідності відступу від висловленої раніше позиції Верховного Суду

3.1. Цивільна юрисдикція

Велика Палата Верховного Суду конкретизувала висновок Верховного Суду у складі колегії суддів об'єднаної палати Касаційного господарського суду, щодо необхідності підтвердження прокурором відсутності органу, до компетенції якого віднесені повноваження здійснювати захист законних інтересів держави у спірних правовідносинах, визначивши, що суд повинен перевірити відсутність такого органу незалежно від того, чи надав прокурор докази вчинення ним дій, спрямованих на встановлення відповідного органу

26 червня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула справу за позовом заступника керівника Сумської місцевої прокуратури Сумської області (далі – прокурор) до Головного управління (далі – ГУ) Держгеокадастру у Сумській області,

ОСОБА_1 про визнання незаконними та скасування наказів, визнання недійсним договору оренди і повернення земельної ділянки за касаційною скаргою заступника прокурора Сумської області на ухвалу Сумського районного суду Сумської області від 12 липня 2017 року, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

ФАКТИЧНІ ОБСТАВИНИ

9 листопада 2014 року ОСОБА_1 звернувся до ГУ Держземагентства у Сумській області з клопотанням про надання дозволу на розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки в оренду строком на 7 років для ведення фермерського господарства за рахунок земель державної власності сільськогосподарського призначення.

24 грудня 2014 року ГУ Держземагентства у Сумській області видало наказ № 18-5645/16-14-СГ про надання ОСОБА_1 дозволу на розробку проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки.

8 травня 2015 року ГУ Держземагентства у Сумській області видало наказ № 18-773/16-15-СГ про затвердження проекту землеустрою та надання ОСОБА_1 в оренду земельної ділянки для ведення фермерського господарства.

Того ж дня, відповідачі уклали договір оренди земельної ділянки. Під час його укладення сторони порушили вимоги частини першої статті 15 Закону України "Про оренду землі", частини першої статті 13 Закону України "Про оцінку земель", пункту 288.5 статті 288 та пункту 289.1 статті 289 ПК України .

Недійсність договору оренди земельної ділянки зумовлена тим, що відповідачі уклали його на підставі незаконного наказу ГУ Держземагентства у Сумській області. Зміст вказаного договору суперечить ЦК України та ПК України, а також іншим актам цивільного законодавства й інтересам держави.

Відповідно до листа ГУ Держгеокадастру у Сумській області від 8 лютого 2016 року (вих. N 10-18-7777.8-2011/2-16) технічна документація з нормативної грошової оцінки земельної ділянки в установленому законодавством порядку не розроблялася.

Всупереч статті 8 Закону України «Про фермерське господарство» ОСОБА_1. не зареєстрував фермерське господарство. Він не сплачує орендну плату за користування земельною ділянкою, на податковому обліку не перебуває, а відповідно до реєстраційних та облікових даних є керівником Товариства з обмеженою відповідальністю (далі – ТзОВ) «Нижньосироватське», основним видом діяльності якого є сільськогосподарське виробництво.

У спірних правовідносинах відсутній орган, уповноважений державою здійснювати відповідні функції, а тому прокурор є позивачем у справі за вимогами до ГУ Держгеокадастру у Сумській області та ОСОБА_1.

ОЦІНКА СУДУ

Прокурор здійснює представництво в суді законних інтересів держави у разі порушення або загрози порушення інтересів держави, якщо захист цих інтересів не здійснює або неналежним чином здійснює орган державної влади, орган місцевого самоврядування чи інший суб'єкт владних повноважень, до компетенції якого віднесені відповідні повноваження, а також у разі відсутності такого органу.

Наявність таких обставин обґрунтовується прокурором у порядку, передбаченому частиною четвертою цієї статті (абзаци перший і другий частини третьої статті 23 Закону України «Про прокуратуру»).

Наявність підстав для представництва має бути обґрунтована прокурором у суді. Прокурор здійснює представництво інтересів громадянина або держави в суді виключно після підтвердження судом підстав для представництва. Прокурор зобов'язаний попередньо, до звернення до суду, повідомити про це громадянина та його законного представника або відповідного суб'єкта владних повноважень. У разі підтвердження судом наявності підстав для представництва прокурор користується процесуальними повноваженнями відповідної сторони процесу (абзаци перший, другий і третій частини четвертої статті 23 Закону України «Про прокуратуру»).

Прокурор, який звертається до суду в інтересах держави, в позовній заяві (заяві) самостійно визначає, в чому полягає порушення інтересів держави, та обґрунтовує необхідність їх захисту, а також зазначає орган, уповноважений державою здійснювати відповідні функції у спірних правовідносинах. У разі відсутності такого органу або відсутності у нього повноважень щодо звернення до суду прокурор зазначає про це в позовній заяві і в такому разі прокурор набуває статусу позивача (абзац другий частини другої статті 45 ЦПК України у редакції, чинній до 15 грудня 2017 року). Аналогічний припис закріплений у частині четвертій статті 56 ЦПК України, чинного з 15 грудня 2017 року.

Оскільки повноваження органів влади, зокрема і щодо здійснення захисту законних інтересів держави, є законодавчо визначеними, суд згідно з принципом *jura novit curia* («суд знає закони») під час розгляду справи має самостійно перевірити доводи сторін щодо наявності чи відсутності повноважень органів влади здійснювати у спосіб, який обрав прокурор, захист законних інтересів держави у спірних правовідносинах.

Якщо підставою для представництва інтересів держави прокурор зазначив таку відсутність, цей довід прокурора суд повинен перевірити незалежно від того, чи надав прокурор докази вчинення ним дій, спрямованих на встановлення відповідного органу. Процедура, передбачена абзацами третім і четвертим частини четвертої статті 23 Закону України "Про прокуратуру" застосовується до встановлення наявності підстав для представництва інтересів держави в суді у випадку, якщо захист законних інтересів держави не здійснює або неналежним чином здійснює суб'єкт владних повноважень, до компетенції якого віднесені повноваження з такого захисту.

З огляду на вказане, Велика Палата Верховного Суду вважає за необхідне конкретизувати висновок Верховного Суду у складі колегії суддів об'єднаної палати Касаційного господарського суду, викладений у постанові від 7 грудня 2018 року у справі № 924/1256/17, стосовно необхідності підтвердження прокурором відсутності органу, до компетенції якого віднесені повноваження здійснювати захист законних інтересів держави у спірних правовідносинах.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 26 червня 2019 року у справі № 587/430/16-ц можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/84573553>.

Велика Палата Верховного Суду відступила від власного правового висновку щодо критеріїв визначення юрисдикції спорів про визнання права на отримання відшкодування за вкладками за рахунок Фонду гарантування вкладів фізичних осіб та включення інформації до переліку вкладників за позовом фізичної особи до банку в особі уповноваженої особи Фонду, визначивши, що такі спори віднесені до юрисдикції адміністративного суду з огляду на публічний характер правовідносин, з яких виник спір

07 серпня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула справу № 646/6644/17 за позовом ОСОБА_1 до Публічного акціонерного товариства «Банк Михайлівський» в особі уповноваженої особи Фонду гарантування вкладів фізичних осіб на ліквідацію Публічного акціонерного товариства «Банк Михайлівський» про визнання права та про включення до переліку вкладників за касаційною скаргою ОСОБА_1 на постанову Апеляційного суду Харківської області від 07 травня 2018 року, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

ФАКТИЧНІ ОБСТАВИНИ

Предметом спору у цій справі є оскарження дій Уповноваженої особи Фонду щодо невключення ОСОБА_1 до переліку вкладників, які мають право на відшкодування коштів за вкладками за рахунок Фонду.

Водночас зміст позовної заяви та її обґрунтування свідчать про те, що звернення до суду з цим позовом обумовлене тим, що Уповноважена особа Фонду визнала нікчемними правочини щодо перерахування грошових коштів ТЗОВ «Інвестиційно-розрахунковий центр» на поточні рахунки ОСОБА_1, відкриті у ПАТ «Банк Михайлівський», та у подальшому відмовила йому у включенні до переліку вкладників, які мають право на відшкодування коштів за вкладками за рахунок Фонду.

ОЦІНКА СУДУ

Вирішуючи питання розмежування юрисдикційної належності спорів із подібними правовідносинами, Велика Палата Верховного Суду вважає за необхідне відступити від правових висновків, висловлених у постановках від 30 січня 2019 року у справі № 552/6381/17, від 15 травня 2019 року у справах № 554/9144/17, 554/10058/17, від 29 травня 2019 року у справі № 554/10303/17-ц, стосовно того, що справи за позовами фізичних осіб до ПАТ «Банк Михайлівський», від імені якого діє Уповноважена особа Фонду, про визнання за позивачами права на отримання відповідно до закону відшкодування за вкладом за рахунок Фонду та зобов'язання Уповноваженої особи Фонду подати додаткову інформацію про включення позивачів до переліку вкладників, які мають право на відшкодування коштів за вкладками, мають розглядатися за правилами цивільного судочинства.

При вирішенні питання про розмежування компетенції судів щодо розгляду адміністративних і цивільних справ недостатньо застосування виключно формального критерію – визначення суб'єктного складу спірних правовідносин (участь у них суб'єкта владних повноважень), натомість визначальною ознакою для правильного вирішення спору є характер правовідносин, з яких виник спір.

З огляду на те, що всі заявлені позивачем вимоги стосуються безпосередньо повноважень (завдань та функцій) Фонду та його уповноваженої особи і жодним чином не впливають на права та обов'язки ПАТ «Банк Михайлівський», розгляд такої справи не може бути віднесено до юрисдикції загальних судів.

Участь у розгляді цієї справи Уповноваженої особи Фонду, незалежно від того, який її статус зазначив позивач у позовній заяві (як самостійного відповідача чи ні), а також зміст спірних правовідносин дають підстави для висновку, що розгляд такої справи мають здійснювати адміністративні суди.

При цьому вирішення питання стосовно наявності чи відсутності в Уповноваженої особи Фонду самостійної процесуальної дієздатності для того, щоб бути відповідачем у цій справі, належить до компетенції адміністративних судів. В адміністративному процесі, на відміну від розгляду справи у порядку ЦПК України, суд першої інстанції наділений більшими повноваженнями щодо формування кола учасників справи і за необхідності може самостійно залучити до участі у справі належного відповідача відповідно до статті 52 КАС України.

З урахуванням наведеного Велика Палата Верховного Суду у цій справі відступає від висновків щодо застосування норм права у подібних правовідносинах в частині віднесення до юрисдикції загальних судів, а не адміністративних, справ за позовами фізичних осіб до ПАТ «Банк Михайлівський», від імені якого діє Уповноважена особа Фонду, про визнання за позивачами права на отримання відповідно до закону відшкодування за вкладом за рахунок Фонду та зобов'язання Уповноваженої особи Фонду подати додаткову інформацію про включення позивачів до переліку вкладників, які мають право на відшкодування коштів за вкладами, висловлених у постановках Великої Палати Верховного Суду від 30 січня 2019 року у справі № 552/6381/17, від 15 травня 2019 року у справах № 554/9144/17, 554/10058/17, від 29 травня 2019 року у справі № 554/10303/17-ц, та вважає за необхідне сформулювати такий правовий висновок.

При вирішенні питання про розмежування компетенції судів щодо розгляду подібних справ визначальним є характер правовідносин, з яких виник спір. Суб'єктний склад спірних правовідносин (участь у них суб'єкта владних повноважень) є формальним критерієм, який має бути оцінений належним судом.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 07 серпня 2019 року у справі № 646/6644/17 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/84274461>.

3.2. Господарська юрисдикція

Велика Палата Верховного Суду відступила від власних висновків щодо юрисдикції спорів про оскарження рішень суб'єктів владних повноважень у сфері земельних відносин, зазначивши, що спір про скасування рішення у сфері земельних відносин, ухваленого на користь фізичної особи, в якій з цього рішення виникли відповідні права та обов'язки, підлягає розгляду в порядку цивільного судочинства, незалежно від того, чи є така особа власником спірної земельної ділянки на момент пред'явлення позову

Для витребування власником належного йому майна від останнього набувача оспорювання рішень суб'єктів владних повноважень, ланцюга договорів, інших правочинів щодо спірного майна і документів, що посвідчують відповідне право, не є ефективним способом захисту права

21 серпня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу першого заступника прокурора Київської області (далі – прокурор) на рішення Господарського суду Київської області від 24 травня 2018 року та постанову Північного апеляційного господарського суду від 26 березня 2019 року у справі за позовом прокурора в інтересах держави в особі Головного управління Держгеокадастру у Київській області (далі – ГУ Держгеокадастру у Київській області) до Софіївсько-Борщагівської сільської ради Києво-Святошинського району Київської області (далі – Сільрада), Товариства з обмеженою відповідальністю «Барселона ю ей» (далі – ТОВ «Барселона ю ей»), за участю третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні відповідача – ОСОБА_1 про визнання недійсним рішення та витребування землі, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

ФАКТИЧНІ ОБСТАВИНИ

У державній власності та в постійному користуванні ДП «НДВА «Пуща-Водиця» на території Сільради перебувала земельна ділянка загальною площею 1448,5994 га, що підтверджується державним актом про право постійного користування земельною ділянкою.

Рішенням 38-ї сесії 5-го скликання Сільради від 07 липня 2010 року № 2 з урахуванням добровільної відмови землекористувача припинено право постійного користування ДП «НДВА «Пуща-Водиця» на земельні ділянки загальною площею 61,85 га, які знаходяться в південно-західній частині села Софіївська Борщагівка Києво-Святошинського району Київської області.

У подальшому рішенням 39-ї сесії 5-го скликання Сільради від 04 серпня 2010 року № 4 затверджено технічну документацію на земельну ділянку площею 61,85 га (ріллі), яку передано до земель запасу в межах села Софіївська Борщагівка Києво-Святошинського району Київської області.

На підставі рішення 39-ї сесії 5-го скликання Сільради від 04 серпня 2010 року № 134 ОСОБА_1 надано дозвіл на складання проекту землеустрою щодо відведення у власність земельної ділянки площею 0,08 га. На підставі рішення 7-ої сесії 6-го скликання Сільради від 29 липня 2011 року № 26 ОСОБА_1 для ведення особистого селянського господарства передано у власність земельну ділянку площею 0,08 га, розташовану на території села Софіївська Борщагівка.

Постановою Київського апеляційного адміністративного суду від 14 серпня 2012 року у справі № К/9991/54537/12, залишеною без змін ухвалою Вищого адміністративного суду України від 10 жовтня 2013 року, визнано протиправними та скасовано рішення Сільради від 04 серпня 2010 року № 130- 136, 146-147, 181, якими надано дозвіл на розроблення проектів землеустрою щодо відведення земельних ділянок у селі Софіївська Борщагівка для ведення особистого селянського

господарства у власність громадянам, в тому числі ОСОБА_1, у зв'язку з перевищенням Сільрадою повноважень щодо розпорядження земельними ділянками державної форми власності, які перебувають у постійному користуванні ДП «НДВА «Пуща-Водиця».

Рішенням Апеляційного суду Київської області від 11 грудня 2014 року, залишеним без змін ухвалою Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 05 березня 2015 року та постановою Верховного Суду України від 24 червня 2015 року, зокрема, визнано недійсним та скасовано рішення 38-ї сесії 5-го скликання Сільради від 07 липня 2010 року № 2 «Про припинення права постійного користування земельними ділянками ДП «НДВА «Пуща-Водиця», а також визнано недійсним та скасовано рішення 39-ї сесії 5-го скликання Сільради від 04 серпня 2010 року № 4 «Про затвердження технічної документації щодо припинення права постійного користування земельною ділянкою ДП «НДВА «Пуща-Водиця».

20 лютого 2017 року ОСОБА_1 уклав договір купівлі-продажу належної йому земельної ділянки з ТОВ «Барселона ю ей».

Приватний нотаріус Києво-Святошинського районного нотаріального округу Воробйова Т.А. зареєструвала за ТОВ «Барселона ю ей» право власності на спірну земельну ділянку з цільовим призначенням – для ведення особистого селянського господарства.

ОЦІНКА СУДУ

Предметом позову у цій справі є вимоги про визнання недійсним рішення Сільради про передачу у власність ОСОБА_1 для ведення особистого селянського господарства земельної ділянки та про витребування цієї ж земельної ділянки на користь держави в особі ГУ Держгеокадастру у Київській області з незаконного володіння ТОВ «Барселона ю ей».

Сільрада у правовідносинах щодо розпорядження земельними ділянками, зокрема надання земельної ділянки громадянину у власність, діє як орган, через який реалізуються повноваження власника земельних ділянок, та вступає з юридичними та фізичними особами у цивільні та господарські правовідносини.

Велика Палата Верховного Суду вважає, що вимога про скасування рішення суб'єкта владних повноважень у сфері земельних відносин, ухваленого на користь фізичної особи, в якій з цього рішення виникли відповідні права та обов'язки, безпосередньо стосується прав та обов'язків цієї особи, тому відповідний спір має розглядатися судом за правилами ЦПК України. Наведене відповідає висновкам, викладеним раніше Великою Палатою Верховного Суду в постановках від 04 липня 2018 року у справі №361/3009/16-ц, 07 листопада 2018 року у справі № 488/6211/14-ц, від 07 листопада 2018 року у справі № 488/5027/14-ц, від 30 січня 2019 року у справі № 485/1472/17, від 15 травня 2019 року у справі № 522/7636/14-ц, від 15 травня 2019 року у справі №469/1346/18, від 26 червня 2019 року у справі № 911/2258/18, відступати від яких немає правових підстав.

Водночас, з метою забезпечення єдності судової практики Велика Палата Верховного Суду відступає від своїх висновків, висловлених у постановках від

12 лютого 2019 року у справі № 911/414/18 та від 12 червня 2019 року у справі № 911/848/18, згідно з якими визнання недійсним рішення суб'єкта владних повноважень про надання земельної ділянки у власність фізичній особі, безпосередньо не впливає на права і обов'язки такої фізичної особи, якщо вона не є власником земельної ділянки на момент пред'явлення позову і якщо жодні позовні вимоги до такої фізичної особи позивачем не заявлені. Відступ є необхідним через те, що зазначені висновки суперечать висновкам, переліченим вище.

Велика Палата Верховного Суду звертає увагу, що власник з дотриманням вимог статті 388 ЦК України може витребувати належне йому майно від особи, яка є останнім його набувачем, незалежно від того, скільки разів це майно було відчужене до того, як воно потрапило у володіння останнього набувача. Для такого витребування оспорювання рішень органів державної влади чи місцевого самоврядування, ланцюгу договорів, інших правочинів щодо спірного майна і документів, що посвідчують відповідне право, не є ефективним способом захисту права власника. Подібні за змістом висновки сформульовані, зокрема, у пункті 86 постанови Великої Палати Верховного Суду від 14 листопада 2018 року у справі № 183/1617/16.

Оскільки вимога про визнання недійсним рішення 7-ої сесії 6-го скликання Сільради від 29 липня 2011 року №26 про передачу у власність ОСОБА_1 для ведення особистого селянського господарства земельної ділянки не є ефективним способом захисту позивача у цій справі, зокрема задоволення такої вимоги не призвело б до відновлення володіння земельною ділянкою, то така вимога не є нерозривно пов'язаною з вимогою про витребування земельної ділянки з чужого незаконного володіння. Тому такі вимоги не повинні розглядатися в межах одного провадження. При цьому позивач у межах розгляду справи про витребування земельної ділянки з чужого незаконного володіння вправі посилатися, зокрема, на незаконність зазначеного рішення Сільради, без заявлення вимоги про визнання його недійсним, оскільки таке рішення за умови його невідповідності закону не тягне правових наслідків, на які воно спрямоване.

Факт незаконного вибуття спірної земельної ділянки із державної власності вже встановлений судами у інших справах, і відповідні рішення Сільради судами скасовані. Встановлення цього факту є достатнім для того, щоб у позивача виникли правові підстави для витребування земельної ділянки із чужого незаконного володіння.

Отже, з огляду на характер правовідносин у цій справі, предмет спору та з'ясовані судами обставини справи Велика Палата Верховного Суду вважає, що суди попередніх інстанцій дійшли цілком обґрунтованих висновків про закриття провадження у справі в частині позовних вимог про визнання недійсним рішення суб'єкта владних повноважень у сфері земельних відносин, ухваленого на користь фізичної особи.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 21 серпня 2019 року у справі № 911/3681/17 можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/84153021>.

4. Справи, розглянуті з підстав необхідності визначення юрисдикції

4.1. Справи, які підлягають розгляду в порядку адміністративного судочинства

Спір за позовом управляючої компанії до органу місцевого самоврядування щодо неприйняття на зберігання протоколів зборів співвласників багатоквартирних будинків, на яких вирішено питання визначення управителя будинку, а також щодо нерозміщення на офіційному вебсайті місцевої ради результативної частини таких протоколів підлягає розгляду в порядку адміністративного судочинства

21 серпня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула справу за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Арцизька управляюча компанія» (далі – ТОВ «АУК») до виконавчого комітету Арцизької міської ради Одеської області (далі – Виконком, Міськрада), відповідальній особи за зберігання протоколів зборів співвласників багатоквартирних будинків та розміщення їх результативних частин на офіційному вебсайті Міськради – спеціаліста-юрисконсульта Міськради Михайлова Олександра Анатолійовича (далі – відповідальна особа) про визнання протиправною бездіяльності та зобов'язання вчинити певні дії за касаційною скаргою ТОВ «АУК» на постанову П'ятого апеляційного адміністративного суду від 6 грудня 2018 року, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

ФАКТИЧНІ ОБСТАВИНИ

Співвласники будинків 30 вересня 2017 року провели збори співвласників багатоквартирного будинку, на яких серед інших було вирішено питання щодо відкликання призначеного за конкурсом управителя будинку та визначення управителем обох будинків ТОВ «АУК». Також зборами було затверджено умови договору з управителем і обрано уповноважену особу співвласників під час укладання, внесення змін та розірвання договору з управителем, здійснення контролю за його виконанням.

Результати зборів оформлено протоколами, складеними 15 жовтня 2017 року.

Відносини співвласників з управляючою компанією, яку було обрано на зазначених зборах, оформлені договорами про надання послуг про управління багатоквартирним будинком, які були укладені 26 жовтня 2017 року по кожному із зазначених будинків між ТОВ «АУК» та ОСОБА_2 і ОСОБА_3 як уповноваженими особами будинків № 6 та № 6-«А».

20 листопада 2017 року управитель – ТОВ «АУК» звернулось до Виконкому із заявами про прийняття на зберігання протоколів зборів співвласників обох будинків, додавши також листи з описом протоколів, що надаються, зокрема, виправлень у протоколах. 27 листопада 2017 року за № 1310 від відповідальної особи ОСОБА_4 надійшла відповідь, у якій містяться зауваження щодо невідповідності протоколу формі, затвердженій Порядком, а також щодо наявності виправлень, які «здійснені без додержання відповідних правил».

13 грудня 2017 року ТОВ «АУК» листом за № 56 звернулось до Виконкому, в якому зазначило, що протоколи складені за відповідною формою і підстав для їх неприйняття немає.

У відповіді відповідальної особи ОСОБА_4 від 22 грудня 2017 року за № 1414 на зазначений лист позивача вказано, що є підстави вважати, що рішення на зборах не було прийнято, оскільки при підсумках площі власників квартир, які проголосували «за», протиправно враховано площі двох квартир, а при письмовому опитуванні власників цих квартир було порушено положення Закону № 417-VIII.

Листом від 27 грудня 2017 року № 59 ТОВ «АУК» повторно звернулося до Виконкому з проханням про прийняття на зберігання протоколу по будинку АДРЕСА_1.

ОЦІНКА СУДУ

Як убачається з матеріалів справи, позивач оскаржує бездіяльність Виконкому та відповідальної особи ОСОБА_4 щодо неприйняття на зберігання протоколів зборів співвласників багатоквартирних будинків АДРЕСА_1, які відбулись 30 вересня 2017 року, та щодо нерозміщення на офіційному вебсайті Міськради результативної частини зазначених протоколів.

На обґрунтування позовних вимог позивач зазначив, що Порядком зберігання протоколів зборів співвласників багатоквартирного будинку та розміщення інформації про рішення, прийняті такими зборами, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2016 року № 109 (далі – Порядок) передбачений обов'язок відповідачів лише перевірити відповідність документів затвердженій формі, а також наявність у документі рішень, щодо яких і надаються ці документи на зберігання, а не фактична ревізія підсумків голосування співвласників.

Як убачається з матеріалів справи, при неприйнятті на зберігання протоколів зборів співвласників багатоквартирних будинків АДРЕСА_1, які відбулись 30 вересня 2017 року, та нерозміщення на офіційному вебсайті Міськради результативної частини зазначених протоколів, Міськрада як підставу для відмови не зазначила наявності чинних цивільно-правових договорів на обслуговування житлових будинків, а лише посилалась на невідповідність зазначених протоколів формі, встановленій Порядком.

При цьому предметом спору у цій справі не виступає переважне право ТОВ «АУК» на надання послуг з управління багатоквартирних будинків. Позивач підставою звернення до адміністративного суду не вказує жодних обставин, які могли б свідчити про те, що спір, який є предметом розгляду у справі, є спором про право. Питання правомірності укладення цивільно-правових угод, на підставі яких обслуговуються зазначені багатоквартирні будинки, предметом судового розгляду не було.

Отже, у цій справі спір про право відсутній, спір має публічно-правовий характер, а дослідженню підлягає виключно питання дотримання публічно-владних управлінських функцій відповідачем, який у межах спірних правовідносин діє як суб'єкт владних повноважень.

Ураховуючи наведене, Велика Палата Верховного Суду вважає, що суд апеляційної інстанції дійшов помилкового висновку про непоширення на цей спір юрисдикції адміністративних судів та необхідність його вирішення в порядку цивільного судочинства.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 21 серпня 2019 року у справі № 815/1970/18 можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/84153053>.

Спір за позовом органу державного фінансового контролю до підконтрольної установи, яка не забезпечила виконання вимог про усунення порушень законодавства, щодо стягнення завданих збитків, виявлених у ході ревізії, є публічно-правовим і підлягає розгляду в порядку адміністративного судочинства

21 серпня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула справу № 825/2262/16 за позовом Управління Північного офісу Держаудитслужби в Чернігівській області до Комунального закладу «Обласний центр профілактики та боротьби зі СНІДом» про стягнення грошових коштів за касаційною скаргою Управління Північного офісу Держаудитслужби в Чернігівській області на ухвалу Київського апеляційного адміністративного суду від 29 березня 2017 року, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

ФАКТИЧНІ ОБСТАВИНИ

Працівниками контролюючого органу проведено ревізію фінансово-господарської діяльності КП «Обласний центр профілактики та боротьби зі СНІДом» за період з 01 січня 2013 року по 30 квітня 2016 року.

За результатами проведеної ревізії складений акт № 04-21/08 від 23 червня 2016 року про виявлені під час перевірки фінансові порушення КП «Обласний центр профілактики та боротьби зі СНІДом». Цей акт підписаний відповідачем із запереченнями.

На підставі висновків акта ревізії контролюючим органом сформовано вимогу від 27 липня 2016 року № 25-04-158-14/4843 щодо усунення порушень законодавства, виявлених під час перевірки фінансово-господарської діяльності КП «Обласний центр профілактики та боротьби зі СНІДом».

У визначений строк КП «Обласний центр профілактики та боротьби зі СНІДом» не виконало вказаної вимоги в частині відшкодування на користь обласного бюджету м. Чернігова коштів в сумі 63 211,55 грн, у зв'язку з чим позивач звернувся до суду з цим позовом про стягнення зазначених коштів.

ОЦІНКА СУДУ

Правові та організаційні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні визначає Закон України від 26 січня 1993 року N 2939-XII "Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні" (далі – Закон N 2939-XII).

Аналіз Закону № 2939-XII свідчить, що орган державного фінансового контролю здійснює державний фінансовий контроль за використанням коштів державного та місцевих бюджетів і в разі виявлення порушень законодавства має право пред'являти обов'язкові до виконання вимоги щодо усунення таких правопорушень.

При виявленні збитків, завданих державі чи об'єкту контролю, орган державного фінансового контролю має право визначити їх розмір у встановленому законодавством порядку та звернутися до суду в інтересах держави, якщо підконтрольною установою не забезпечено виконання вимог щодо усунення виявлених під час здійснення державного фінансового контролю порушень законодавства з питань збереження і використання активів.

Орган державного фінансового контролю проводить державний фінансовий контроль щодо підконтрольних установ. Його право вимоги, передбачені статтею 10 Закону № 2939-XII, можуть бути адресовані виключно підконтрольним установам, а звернення до суду в інтересах держави можливе лише у випадку незабезпечення такими установами вимог щодо усунення порушень законодавства з питань збереження і використання активів, виявлених під час здійснення державного фінансового контролю.

Позивачем у цій справі є Північний офіс Держаудитслужби як суб'єкт владних повноважень (у розумінні положень КАС України), правовий статус якого визначено Законом № 2939-XII, згідно з яким йому надано право звертатися до суду з відповідним позовом про відшкодування збитків. При цьому здійснення органом державного фінансового контролю своїх повноважень (владних управлінських функцій) обумовлює виникнення правовідносин з підконтрольною установою – КП «Обласний центр профілактики та боротьби зі СНІДом», які мають публічно-правовий характер.

Враховуючи викладене, Велика Палата Верховного Суду дійшла висновку, про те що спір про стягнення завданих збитків, звернений до підконтрольної установи, яка не забезпечила виконання вимог органу державного фінансового контролю, є публічно-правовим та підпадає під визначення справи адміністративної юрисдикції, а тому висновок суду апеляційної інстанції про закриття провадження у цій справі з підстав, передбачених пунктом 1 частини першої статті 157 КАС України (у редакції, чинній на час прийняття оскаржуваної ухвали судом апеляційної інстанції), є помилковим.

Аналогічна правова позиція викладена у в постановках Великої Палати Верховного Суду від 12 березня 2018 року у справі № 826/9672/17, 29 серпня 2018 року у справі № 816/2394/16 та 03 жовтня 2018 року в справі № 804/8443/16.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 21 серпня 2019 року у справі № 825/2262/16 можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/84153009>.

[Розгляд подання органу державної виконавчої служби щодо обмеження громадянина України у праві виїзду за кордон, поданого до внесення відповідних змін до Цивільного процесуального кодексу України, здійснюється за правилами адміністративного судочинства](#)

04 вересня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу ПАТ «Ощадбанк» на ухвалу Апеляційного суду Рівненської області від 17 січня 2017 року у цивільній справі за поданням відділу державної виконавчої служби

Дубенського міськрайонного управління юстиції (далі – ВДВС Дубенського МУЮ), стягувач – ПАТ «Ощадбанк», боржник – ОСОБА_1, про тимчасове обмеження у праві виїзду за межі України громадянина України ОСОБА_1, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

ФАКТИЧНІ ОБСТАВИНИ

До суду звернувся ВДВС Дубенського МУЮ з поданням, у якому просив постановити ухвалу про тимчасове обмеження у праві виїзду за межі України ОСОБА_1 до виконання ним своїх зобов'язань.

Зі змісту указанного подання вбачається, що звернення до суду зумовлено невиконанням ОСОБА_1 своїх боргових зобов'язань.

Станом на час розгляду вказаного подання на виконанні у ВДВС Дубенського МУЮ перебувало п'ять виконавчих документів, у яких ОСОБА_1 є боржником.

ОЦІНКА СУДУ

Законом № 3857-XII «Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України» не передбачено можливості у цивільному судочинстві тимчасово обмежувати виїзд за кордон боржника у виконавчому провадженні до виконання рішення суду саме як забезпечення виконання рішення суду, ухваленого за правилами цивільного судочинства, відповідно до статті 383 ЦПК України.

Дії відповідних органів державної влади щодо обмеження виїзду ґрунтуються на нормах статті 6 Закону № 3857-XII і можуть перевірятися в судовому порядку за скаргою особи, яка зазнала обмеження, в порядку адміністративного судочинства.

Згідно з пунктом 1 частини першої статті 205 ЦПК України у редакції, чинній на час звернення до суду з поданням та розгляду справи в суді першої інстанції, суд своєю ухвалою закриває провадження у справі, якщо справа не підлягає розгляду в порядку цивільного судочинства.

Оскільки подання державного виконавця щодо тимчасового обмеження виїзду за межі України боржника у виконавчому провадженні до виконання зобов'язань за рішенням суду не підлягало розгляду в порядку цивільного судочинства, то апеляційний суд правильно закрив провадження у справі на підставі пункту 1 частини першої статті 205 ЦПК України.

Разом з цим Велика Палата Верховного Суду вважає безпідставним посилення у касаційній скарзі на статтю 377-1 ЦПК України з огляду на таке.

Статтею 377-1 (вирішення питання про тимчасове обмеження у праві виїзду за межі України) доповнено ЦПК України на підставі Закону України від 04 листопада 2010 року № 2677-VI «Про внесення змін до Закону України «Про виконавче провадження» та деяких інших законодавчих актів України щодо вдосконалення процедури примусового виконання рішень судів та інших органів (посадових осіб)».

Указаною статтею передбачалося, що питання про тимчасове обмеження боржника – фізичної особи або керівника боржника – юридичної особи у праві виїзду за межі України при виконанні судових рішень та рішень інших органів (посадових осіб) вирішується судом за місцезнаходженням органу державної виконавчої служби за поданням державного виконавця або за місцезнаходженням виконавчого округу за поданням приватного виконавця. Суд негайно розглядає подання, зазначене в

частині першій цієї статті, без виклику чи повідомлення сторін та інших заінтересованих осіб за участю державного виконавця, приватного виконавця (у редакції зі змінами 2016 року).

Однак у справі, що розглядається, державний виконавець звернувся з поданням до суду і воно розглянуто судом першої інстанції у липні 2008 року. У ЦПК України у редакції, чинній на час розгляду справи в суді першої інстанції, була відсутня стаття 377-1.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 04 вересня 2019 року у справі № 6-23/08 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/84274319>

Спiр щодо встановлення факту трудового стажу для призначення пенсії за віком на пiльгових умовах пiдлягає розгляду в порядку адмiнiстративного судочинства

04 вересня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу ОСОБА_1 на ухвалу Юр'ївського районного суду Дніпропетровської області від 14 вересня 2018 року та постанову Дніпровського апеляційного суду від 30 жовтня 2018 року у справі за позовом ОСОБА_1 до ГУ ПФУ в Дніпропетровській області про встановлення факту, що має юридичне значення, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

ФАКТИЧНІ ОБСТАВИНИ

Зі змісту позовної заяви ОСОБА_1 вбачається, що встановлення факту трудового стажу йому необхідно для призначення пенсії за віком на пільгових умовах. У січні 2018 року позивач звертався до Юр'ївського сектору обслуговування громадян ГУ ПФУ в Дніпропетровській області із заявою про призначення йому пенсії за віком на пільгових умовах відповідно до статті 13 Закону № 1788-XII «Про пенсійне забезпечення» (далі – Закон № 1788-XII). Після відмови у призначенні пенсії з підстави необхідного стажу роботи, позивач звертався до Комісії щодо підтвердження періодів роботи, які дають право на призначення пенсії за віком на пільгових умовах. За результатами розгляду заяви Комісією прийнято рішення про підтвердження періодів роботи з 1978 року по 1980 рік для зарахування до стажу роботи відповідно до пункту «в» статті 13 Закону № 1788-XII з урахуванням кількості відпрацьованих вихододнів в 1978 році.

Органи ПФУ фактично не визнали право позивача на отримання пенсії за віком на пільгових умовах та відмовилися підтвердити відповідний стаж роботи позивача на посаді тракториста-машиніста, безпосередньо зайнятого у виробництві сільськогосподарської продукції протягом повного сезону сільськогосподарських робіт у рослинництві та тваринництві.

Отримавши відмову органу, який призначає пенсії, ОСОБА_1 її в установленому законом порядку не оскаржив, а звернувся до суду із позовом про встановлення факту трудового стажу тракториста-машиніста, який безпосередньо був зайнятий у виробництві сільськогосподарської продукції.

ОЦІНКА СУДУ

Встановлення фактів наявності трудового стажу здійснюється органами ПФУ.

Установлений нормативно-правовими актами порядок призначення пенсії на пільгових умовах передбачає і встановлення органом ПФУ відповідного факту, а рішення вказаного органу щодо призначення підлягає оскарженню у встановленому законом порядку.

Якщо за законом заява не підлягає судовому розгляду, суддя мотивованою ухвалою відмовляє у відкритті провадження.

Не можуть розглядатися у порядку цивільного судочинства заяви про встановлення фактів трудового стажу. Відмова відповідного органу у встановленні таких фактів може бути оскаржена заінтересованою особою до адміністративного суду.

У справі, що розглядається, вирішення спору із суб'єктом владних повноважень щодо права на отримання пенсії має розглядатися в позовному провадженні за правилами адміністративного судочинства, тому суд першої інстанції, з яким погодився і апеляційний суд, обґрунтовано відмовив у відкритті провадження у справі на підставі вимог пункту 1 частини першої статті 186 ЦПК України.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 04 вересня 2019 року у справі № 198/623/18 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/84274315>.

Військова частина як суб'єкт владних повноважень не може звертатися в порядку цивільного судочинства із позовом про стягнення з фізичної особи безпідставно набутих грошових коштів, нарахованих за судовим рішенням, яке в подальшому скасоване, натомість процесуальною формою захисту прав боржника у такому випадку є поворот виконання судового рішення в порядку адміністративного судочинства

04 вересня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу військової частини А0796ВЧ (далі – ВЧ А0796) на ухвалу Рівненського міського суду Рівненської області від 07 березня 2017 року та ухвалу Апеляційного суду Рівненської області від 06 червня 2017 року у цивільній справі за позовом ВЧ А0796 до ОСОБА_2 про стягнення безпідставно набутих грошових коштів, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

ФАКТИЧНІ ОБСТАВИНИ

У поданій до суду позовній заяві ВЧ А0796 просила стягнути з ОСОБА_2 на свою користь безпідставно набуті грошові кошти у розмірі 65 431,13 грн.

Як підставу стягнення зазначала скасування Вищим адміністративним судом України постанови Рівненського міського суду Рівненської області від 08 липня 2011 року у справі № 2-а-282/11 за адміністративним позовом ОСОБА_2 до ВЧ А0796 про зобов'язання донарахувати і виплатити грошове забезпечення, на виконання якої ВЧ А0796 сплатила ОСОБА_2 кошти.

ОЦІНКА СУДУ

Поворот виконання рішення – це процесуальна форма захисту прав боржника. Воно можливе лише після набрання судовим рішенням законної сили. Його суть – у поверненні стягувачем боржнику всього одержаного за скасованим рішенням.

Згідно з Рішенням Конституційного Суду України від 02 листопада 2011 року № 3-рп/2011 поворот виконання рішення – це процесуальна гарантія захисту прав особи, яка полягає у поверненні сторін виконавчого провадження в попереднє становище через скасування правової підстави для виконання рішення. Інститут повороту виконання рішення спрямований на поновлення прав особи, порушених виконанням скасованого (зміненого) рішення, та є способом захисту цих прав.

Відповідно до статті 265 КАС України (у редакції, чинній на час подання позову до суду та розгляду справи в судах першої й апеляційної інстанцій) питання про поворот виконання судового рішення вирішує суд апеляційної чи касаційної інстанції, якщо, скасувавши судові рішення (визнавши його нечинним або таким, що втратило законну силу), він закриває провадження у справі, залишає позовну заяву без розгляду або відмовляє у задоволенні адміністративного позову чи задовольняє позовні вимоги у меншому розмірі (частина перша цієї статті).

Якщо питання про поворот виконання судового рішення не було вирішене судом апеляційної чи касаційної інстанції, заява відповідача про поворот виконання розглядається адміністративним судом, у якому знаходиться справа. Заяву про поворот виконання може бути подано протягом одного року з дня виникнення підстав для повороту виконання (частина третя названої статті).

Отже, поворот виконання рішення, якщо цього вимагає відповідач, можливий у будь-якому випадку, незалежно від того, в якому порядку (апеляційному, касаційному чи за нововиявленими обставинами) скасовано судові рішення.

На забезпечення такої гарантії відновлення прав учасників процесу, як поворот виконання рішення, суди мають задовольняти відповідні заяви та повертати відповідачеві стягнуті кошти за скасуванням судовим рішенням, у разі відсутності обмежень, установлених законом.

Кондикційний позов (позов про повернення безпідставно набутого майна) урегульовано нормами матеріального права, а поворот виконання рішення – процесуального права. За змістом кондикційний позов та поворот виконання рішення схожі, проте не перетинаються та регулюються різними нормами права.

Тлумачення статті 1215 ЦК України свідчить, що вона є нормою матеріального права, а відтак не може бути застосована у випадку розгляду питання про поворот виконання рішення.

Схожий висновок міститься у постанові Верховного Суду у складі Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду від 20 червня 2019 року у справі №336/9595/14 (провадження № 61-14640сво18).

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 04 вересня 2019 року у справі № 569/15646/16-ц можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/84275022>.

Спiр щодо оскарження рiшення державного реєстратора про вiдмову в державнiй реєстрацiї об'єкта нерухомостi, визнаного за позивачем на пiдставi судового рiшення, виключно з пiдстав наявностi розбiжностей щодо заявленого та вже зареєстрованого об'єкта нерухомостi пiдлягає розгляду в порядку адмiнiстративного судочинства

21 серпня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касацiйну скаргу ОСОБА_1 на ухвалу Апеляцiйного суду Одеської облaстi вiд 25 жовтня 2017 року у цивiльнiй справi за позовом ОСОБА_1 до Державного пiдприємства «Центр обслуговування громадян» (далi – ДП «ЦОГ») про скасування рiшення державного реєстратора та зобов'язання вчинити певнi дiї, i прийняла постанову, в якiй зазначила наступне.

ФАКТИЧНI ОБСТАВИНИ

30 вересня 2016 року ОСОБА_1 звернувся до ДП «ЦОГ» iз заявою про державну реєстрацiю права власностi на нерухоме майно – садовий будинок загальною площею 212,5 кв. м, житловою площею 74,8 кв. м, розташований за адресою: АДРЕСА_1 на пiдставi заочного рiшення Київського районного суду м. Одеси вiд 2 грудня 2015 року у справi № 520/9563/15, проте державним реєстратором винесено рiшення про вiдмову в державнiй реєстрацiї у зв'язку з наявними розбiжностями щодо площi заявленого та вже зареєстрованого об'єкта, що унеможливорює проведення державної реєстрацiї речових прав.

Вiдповiдно до iнформацiї, яка мiститься у Державному реєстрi об'єктiв нерухомостi, реєстратором встановлено, що на садовий будинок, розташований за адресою: АДРЕСА_1, на який заявлено право власностi, вже вiдкрито вiдповiдний роздiл, у якому вказано загальну площу цього будинку 276,1 кв. м, житлову площу 94,4 кв. м, натомiсть вiдповiдно до поданого на реєстрацiю права власностi на пiдставi рiшення суду у справi № 520/9563/15 визнається право власностi на садовий будинок загальною площею 212,5 кв. м та житловою 74,8 кв. м. У зв'язку з наявністю таких розбiжностей щодо заявленого та вже зареєстрованого об'єкта нерухомостi чинним законодавством не передбачено можливостi проведення державної реєстрацiї речових прав.

ОЦIНКА СУДУ

Зi змісту позовних вимог вбачається, що предметом перевiрки в цiй справi є правомiрнiсть прийняття суб'єктом владних повноважень рiшення про вiдмову в державнiй реєстрацiї права власностi на нерухоме майно, визнаного за позивачем на пiдставi судового рiшення, а також внесення вiдповiдних записiв до Державного реєстру прав. Позивач указав, що пiдставою такої вiдмови стали розбiжностi у площi цього майна, що було ранiше за ним зареєстровано на пiдставi судового рiшення, у подальшому скасованого, i площi цього ж майна, визнаного за ним на правi власностi iншим судовим рiшенням, яке i є пiдставою для здiйснення державної реєстрацiї. Питання правомiрностi/неправомiрностi набуття ОСОБА_1 чи третьою особою права власностi на це нерухоме майно, визнання права власностi на нього в певному обсязi

позивач перед судом не порушував, а відповідачем визначив суб'єкта владних повноважень, який здійснює державну реєстрацію прав на нерухоме майно.

Тобто з огляду на суть спірних правовідносин та суб'єктний склад сторін у цій справі, спір про право відсутній, а дослідженню підлягають виключно владні управлінські рішення та дії державного реєстратора, який у межах спірних відносин діє як суб'єкт владних повноважень. За таких обставин цей спір не має ознак приватноправового та підлягає розгляду за правилами адміністративного судочинства.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 21 серпня 2019 року у справі № 520/2834/17 можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/84152994>.

Спір про скасування рішення органу місцевого самоврядування щодо визначення переможця конкурсу з перевезень пасажирів на маршрутах загального користування підлягає розгляду в порядку адміністративного судочинства

21 серпня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула справу за позовом Приватного підприємства «Галич-Авто» (далі – ПП «Галич-Авто») до Дрогобицької районної державної адміністрації Львівської області (далі – Дрогобицька РДА), третя особа – Мале колективне підприємство «Транс-Екіпаж» (далі – МКП «Транс-Екіпаж»), про визнання протиправними та скасування рішення й розпорядження, зобов'язання вчинити певні дії за касаційною скаргою ПП «Галич-Авто» на ухвалу Львівського апеляційного адміністративного суду від 4 квітня 2017 року, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

ФАКТИЧНІ ОБСТАВИНИ

1 червня 2016 року Дрогобицька РДА видала розпорядження № 132 «Про затвердження Умов конкурсу з визначення автомобільних перевізників на приміських автобусних маршрутах загального користування, що не виходять за межі Дрогобицького району». Цим розпорядженням було затверджено Умови конкурсу (додаток 1) та оголошення про проведення конкурсу (додаток 2). Текст оголошення про проведення конкурсу було оприлюднене в газеті «Франковий край» № 22 (134) від 3 червня 2016 року.

Об'єктами, які Дрогобицька РДА винесла на конкурс з перевезення пасажирів згідно зі згаданим розпорядженням, стали маршрути: № 161 Дрогобич АС – Брониця, №150 Борислав АС – Стебник АС, № 118 Дрогобич АС – Верхній Дорожів ч/з Броницю, № 109 Дрогобич АС – Сторона, № 107 Дрогобич АС – Залокоть ч/з Підбуж.

14 червня 2016 відповідачем видано Розпорядження № 142 "Про внесення змін до Додатку 2 розпорядження голови районної державної адміністрації від 1 червня 2016 року № 132", яким передбачено: "Вивести зі складу об'єкта 5 – маршрут №107 Дрогобич АС – Залокоть ч/з Підбуж". "Ввести до складу об'єкта 2 – маршрут №107 Дрогобич АС – Залокоть ч/з Підбуж".

5 липня 2016 року відбулось засідання конкурсного комітету з визначення автомобільних перевізників на автобусних маршрутах загального користування, на якому були розглянуті пропозиції учасників конкурсу та прийняте оскаржуване

ПП «Галич-Авто» рішення про визначення МКП «Транс-Екіпаж» переможцем конкурсу на об'єкті № 2 – маршрути № 107 Дрогобич АС – Залокоть ч/з Підбуж та № 150 Борислав АС – Стебник АС, а учасником конкурсу, який посів друге місце, – ПП «Галич-Авто».

25 липня 2016 року Дрогобицька РДА видала розпорядження № 189 "Про введення в дію рішення конкурсного комітету з визначення автомобільних перевізників на приміських автобусних маршрутах загального користування, що не виходять за межі Дрогобицького району", яким рішення конкурсного комітету від 5 липня 2016 року введено в дію.

2 серпня 2016 року Дрогобицька РДА та МКП "Транс-Екіпаж" уклали договір № 72 на здійснення перевезень пасажирів на вищезазначених маршрутах загального користування.

Позивач вважає, що вчинивши низку послідовних дій направлених на прийняття протиправних рішень відповідач усунув ПП "Галич-Авто" від здійснення підприємницької діяльності, що полягає в оплатному перевезенні пасажирів на маршрутах загального користування №107 "Дрогобич АС – Залокоть ч/з Підбуж" та №150 "Борислав АС – Стебник АС", чим порушив його право на отримання законних підприємницьких доходів.

ОЦІНКА СУДУ

На органи виконавчої влади та місцевого самоврядування покладені повноваження із забезпечення обслуговування населення засобами транспорту, в тому числі із залученням з цією метою на договірних засадах підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності.

Рішення конкурсного комітету, утвореного відповідним органом влади для виконання покладених на останнього повноважень, є управлінським у сфері транспортного обслуговування.

Орган виконавчої влади – це суб'єкт владних повноважень, що виступає у правовідносинах щодо організації та проведення конкурсу з перевезення пасажирів як організатор та контролюючий орган у цій сфері, відповідно й правовідносини, що складаються між організатором та учасниками конкурсу під час його організації та проведення містять ознаки публічно-правових відносин у розумінні КАС, а договір про організацію перевезень, укладений за наслідками проведення такого конкурсу, відповідає ознакам адміністративного договору.

З матеріалів справи вбачається, що позивач просить визнати незаконними та скасувати рішення конкурсного комітету та розпорядження Дрогобицької РДА про введення в дію цього рішення, внаслідок прийняття яких відповідач та третя особа уклали договір на здійснення перевезень пасажирів на маршрутах загального користування.

Тобто предметом розгляду в цій справі є дії адміністрації як суб'єкта владних повноважень і перевірка результату дій такого органу під час реалізації покладених на нього управлінських функцій, що в цілому свідчить про публічно-правовий характер спірних правовідносин.

Отже, з огляду на предмет та зміст позовних вимог, характер правовідносин та суб'єктний склад сторін як учасників таких правовідносин, висновок суду апеляційної інстанції щодо наявності підстав для розгляду цього спору за правилами ГПК є неправильним.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 21 серпня 2019 року у справі № 813/2803/16 можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/84211679>.

Спiр щодо стягнення iз суб'єкта господарювання заборгованостi перед державою за наданими фiнансовими допомогами (бюджетними позичками) пiдлягає розгляду в порядку адмiнiстративного судочинства

18 вересня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула справу за позовом Хустської об'єднаної державної податкової інспекції Головного управління ДФС у Закарпатській області до Сільськогосподарського товариства з обмеженою відповідальністю «Нива», третя особа – Головне управління Державної казначейської служби України у Закарпатській області, про стягнення заборгованості за касаційною скаргою Хустської об'єднаної державної податкової інспекції Головного управління ДФС у Закарпатській області на ухвалу Львівського апеляційного адміністративного суду від 31 березня 2015 року, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

ФАКТИЧНІ ОБСТАВИНИ

На виконання постанови Кабінету Міністрів України від 11 вересня 1997 року № 1003 «Про фінансову допомогу на проведення комплексних робіт в осінньо-зимовий період 1997/98 року» та розпорядження голови Хустської районної державної адміністрації Закарпатської області (далі – Хустська РДА) від 25 вересня 1997 року № 134/а «Про фінансову допомогу на проведення комплексу робіт в осінньо-зимовий період 1997-1998 років» відділенням Державного казначейства України у Хустському районі Закарпатської області було укладено з АКАТО «Ріка» (правонаступником якого є СТОВ «Нива») договір від 26 вересня 1997 року б/н про надання фінансової допомоги на проведення комплексу робіт в осінньо-зимовий період 1997-1998 року, згідно з яким АКАТО «Ріка» було надано 2660 грн.

На виконання постанови Кабінету Міністрів України від 26 лютого 1998 року № 220 «Про фінансове забезпечення підготовки сільськогосподарської техніки до весняно-польових робіт у 1998 році» та розпорядження голови Хустської РДА від 22 квітня 1998 року № 134/а «Про розподіл коштів для фінансування забезпечення підготовки техніки до весняно-польових робіт» відділенням Державного казначейства України у Хустському районі Закарпатської області було укладено з АКАТО «Ріка» (правонаступником якого є СТОВ «Нива») договір від 22 квітня 1998 року № 1 про надання фінансової безвідсоткової допомоги по забезпеченню підготовки сільськогосподарської техніки до проведення весняно-польових робіт у 1998 році, згідно з яким АКАТО «Ріка» було надано 4900 грн.

На виконання постанови Кабінету Міністрів України від 10 грудня 1998 року № 1953 «Про забезпечення сільськогосподарських товаровиробників матеріально-технічними та фінансовими ресурсами в 1999 році» та розпорядження голови

Хустської РДА від 17 лютого 1999 року № 58 «Про забезпечення сільськогосподарських товаровиробників матеріально-технічними та фінансовими ресурсами у 1999 році» відділенням Державного казначейства України у Хустському районі Закарпатської області було укладено з АКАТО «Ріка» (правонаступником якого є СТОВ «Нива») договір від 18 лютого 1999 року № 9 про надання фінансової безвідсоткової допомоги по забезпеченню підготовки сільськогосподарської техніки до проведення весняно-польових робіт в 1999 році, згідно з яким АКАТО «Ріка» було надано 1500 грн.

Фінансова допомога, отримана повернута в повному обсязі до Державного бюджету України. Однак оскільки фінансова допомога поверталась з порушенням строків, визначених відповідними договорами та графіками погашення сум реструктуризованих заборгованостей, територіальний орган Державного казначейства України нарахував СТОВ «Нива» пеню за відповідні періоди прострочення.

ОЦІНКА СУДУ

Пунктом 1 підрозділу 10 розділу XX «Перехідні положення» ПК України встановлено, що погашення простроченої заборгованості суб'єкта господарювання перед державою (Автономною Республікою Крим чи територіальною громадою міста) за кредитом (позикою), залученим державою (Автономною Республікою Крим чи територіальною громадою міста) або під державну (місцеву) гарантію, а також за кредитом з бюджету (включаючи плату за користування такими кредитами (позиками) та пеню) здійснюється у порядку, визначеному главою 9 розділу II цього Кодексу.

Законодавець поширив процедуру погашення податкового боргу на порядок стягнення заборгованості за бюджетними позичками (фінансовими допомогам), наділивши у такий спосіб правовідносини позики, що виникли між державою як позикодавцем та господарюючим суб'єктом як позичальником, ознаками публічно-правових.

При цьому органами стягнення є органи доходів та зборів, які під час вжиття заходів, спрямованих на погашення відповідної заборгованості, діють на виконання своїх владних повноважень щодо погашення податкового боргу, визначених ПК України.

Отже, з огляду на тотожність порядку погашення податкового боргу та погашення простроченої заборгованості суб'єкта господарювання перед державою (Автономною Республікою Крим чи територіальною громадою міста) за кредитом (позикою), залученим державою (Автономною Республікою Крим чи територіальною громадою міста) або під державну (місцеву) гарантію, а також за кредитом з бюджету (включаючи плату за користування такими кредитами (позиками) та пеню), справи за позовами щодо стягнення заборгованості перед державою, зазначеної в пункті 1 підрозділу 10 розділу XX «Перехідні положення» ПК України, підлягають розгляду адміністративними судами.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 18 вересня 2019 року у справі № 2а-3974/10/0770 можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/84375801>.

4.2. Справи, які підлягають розгляду в порядку цивільного судочинства

Спiр за позовом фiзичної особи щодо оскарження рiшення зборiв членiв Нацiонального агентства iз забезпечення якостi вищої освiти щодо внесення/вiдкликання подань Кабiнету Міністрiв України про призначення Голови та заступникiв Голови агентства, звiльнення керiвника його секретарiату, а також щодо висловлення недовiри керiвнику секретарiату та створення комiсії з перевiрки його роботи пiдлягає розгляду в порядку цивiльного судочинства

7 серпня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула справу за позовом ОСОБА_1 до Нацiонального агентства iз забезпечення якостi вищої освiти (далі – Агентство), третi особи: Кабiнет Міністрiв України, ОСОБА_2, ОСОБА_3, ОСОБА_4, про визнання протиправними i скасування рiшень за касацiйною скаргою ОСОБА_1 на ухвалу Киiвського апеляцiйного адмiнiстративного суду вiд 8 листопада 2017 року, i прийняла постанову, в якiй зазначила наступне.

ФАКТИЧНІ ОБСТАВИНИ

Розпорядженням Кабiнету Міністрiв України вiд 31 серпня 2016 року № 636-р ОСОБА_1 призначено керiвником секретарiату Агентства строком на один рiк.

На зборах членiв Агентства, якi вiдбулися 21 жовтня 2016 року, ухвалено рiшення про затвердження результатiв голосування та внесено пропозицiю щодо призначення Кабiнетом Міністрiв України на посаду Голови Агентства ОСОБА_1, а на посади заступникiв Голови – ОСОБА_6, ОСОБА_7, ОСОБА_4, ОСОБА_8, а також про покладення виконання обов'язкiв заступникiв керiвника секретарiату Агентства на його членiв – ОСОБА_9 та ОСОБА_15

На засiданнi Агентства, яке вiдбулося 23 березня 2017 року, ухвалено рiшення, зокрема, про: - вiдкликання наданого Кабiнету Міністрiв України подання про призначення на посаду Голови Агентства ОСОБА_1, на посаду заступникiв Голови – ОСОБА_6, ОСОБА_7, ОСОБА_4, ОСОБА_8, складеного за результатами зборiв Агентства, якi вiдбулися 21 жовтня 2016 року; - висловлення недовiри керiвнику секретарiату Агентства ОСОБА_1; - внесення Кабiнету Міністрiв України пропозицiї (подання) про призначення на посаду Голови Агентства ОСОБА_2, а заступниками Голови Агентства – ОСОБА_6, ОСОБА_4, ОСОБА_8, ОСОБА_7, ОСОБА_5; - створення комiсії з перевiрки роботи секретарiату Агентства у складi ОСОБА_4, ОСОБА_12, ОСОБА_3, ОСОБА_13, ОСОБА_14; - звернення до Кабiнету Міністрiв України iз проханням про звiльнення ОСОБА_1 з посади керiвника секретарiату Агентства.

До проведення зазначеного засiдання Голову та заступникiв Голови Агентства Кабiнетом Міністрiв України не було призначено.

ОЦIНКА СУДУ

Предметом оскарження у цiй справi є рiшення зборiв членiв Агентства вiд 23 березня 2017 року, яким, зокрема, внесено подання до Кабiнету Міністрiв України про призначення на посаду Голови цього Агентства ОСОБА_2 та вiдкликано подання про призначення на цю посаду ОСОБА_1, а пiдставою такого оскарження за

доводами позивача – дотримання порядку скликання та проведення зборів членів Агентства, на якому ці рішення ухвалено.

Незгода ОСОБА_1 з висновком суду апеляційної інстанції про наявність підстав для закриття провадження у справі обґрунтована тим, що Агентство є суб'єктом владних повноважень, адже здійснює управління у сфері вищої освіти, є юридичною особою публічного права, наділене владно-управлінськими функціями, а отже, цей спір підлягає вирішенню в порядку адміністративного судочинства.

Статус Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти визначено Законом України від 1 липня 2014 року № 1556-VII «Про вищу освіту» (у редакції, чинній на час виникнення спірних відносин; далі – Закон № 1556-VII).

Члени Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти виконують покладені на них функції на підставі укладених з ними цивільно-правових договорів.

Аналіз норм чинного на час виникнення спірних відносин законодавства свідчить про те, що функції Агентства як органу управління у сфері вищої освіти мають як владний характер (результати здійснення яких мають обов'язковий характер для учасників правовідносин у сфері вищої освіти), так і такі, що не містять владної складової, зокрема, результати здійснення яких підлягають погодженню чи затвердженню Урядом чи центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки.

Таким чином, Агентство, вчиняючи на виконання покладених на нього законом повноважень з реалізації державної політики у сфері забезпечення якості вищої освіти діяння чи приймаючи рішення (індивідуальні акти), які не вимагають погодження чи затвердження та є обов'язковими для учасників правовідносин у сфері вищої освіти, діє як суб'єкт владних повноважень при здійсненні владних управлінських функцій.

Проте оскаржувані позивачем у цій справі рішення зборів членів Агентства щодо внесення/відкликання подань Кабінету Міністрів України про призначення Голови та заступників Голови Агентства, звільнення керівника його секретаріату, а також щодо висловлення недовіри керівнику секретаріату та створення комісії з перевірки його роботи, не пов'язані зі здійсненням владних управлінських функцій Агентства, покладених на нього законом для реалізації державної політики у сфері забезпечення якості вищої освіти. Відповідач, ухвалюючи наведені рішення, діяв не як суб'єкт владних повноважень у розумінні КАС.

Отже, спірні правовідносини, що виникли між позивачем та Агентством, не є публічно-правовими, що виключає вирішення цього спору в порядку адміністративного судочинства.

Таким чином, суд апеляційної інстанції, ураховуючи суть спірних правовідносин та їх суб'єктний склад, дійшов правильного висновку про непоширення на цей спір юрисдикції адміністративних судів та необхідність його вирішення в порядку цивільного судочинства.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 7 серпня 2019 року у справі № 826/4264/17 можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/84152964>.

Спiр мiж членом профспiлки, якого звiльнено з виборної посади, та профспiлкою не має характеру трудового, однак пiдлягає розгляду в порядку цивiльного судочинства

11 вересня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу, подану представником Первинної профспiлкової організації Всеукраїнського об'єднання солідарності трудівників Відкритого акціонерного товариства «Одеський завод «Центролит» (далі – ППО ВОСТ ВАТ «Одеський завод «Центролит») та ОСОБА_1 на постанову Апеляційного суду Одеської області від 18 вересня 2018 року у цивільній справі за позовом члена ППО ВОСТ ВАТ «Одеський завод «Центролит» ОСОБА_2 до ППО ВОСТ ВАТ «Одеський завод «Центролит» про визнання протоколів і рішення незаконними та їх скасування, відшкодування майнової та моральної шкоди, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

ФАКТИЧНІ ОБСТАВИНИ

ОСОБА_2 оскаржує рішення членів ППО ВОСТ ВАТ «Одеський завод «Центролит» від 19 червня 2016 року, яким затверджено порядок денний позачергових профспiлкових зборів, та протоколи позачергових зборів членів цієї профспiлкової організації від 20 липня 2016 року № 4, 4/1, згідно з якими: його було звiльнено з посади голови ППО ВОСТ ВАТ «Одеський завод «Центролит», зокрема, з тієї підстави, що він припинив трудові відносини з роботодавцем – ВАТ «Одеський завод «Центролит», є пенсіонером за віком і не може обіймати таку посаду; ОСОБА_3 призначено на цю посаду. Вимога ОСОБА_2 про відшкодування йому майнової та моральної шкоди адресована ОСОБА_3. Позов обґрунтовано неправомірними діями ОСОБА_3, які полягають у фальшуванні протоколів з метою усунення позивача від посади голови профспiлки. ОСОБА_2 вважає своє звiльнення незаконним і таким, що має на меті позбавити його можливості брати участь у захисті прав працівників заводу на отримання невикраденої їм заробітної плати.

ОЦІНКА СУДУ

Легалізована в установленому законодавством порядку профспiлка є громадською організацією, створеною для захисту трудових, соціально-економічних прав та інтересів членів профспiлки, і здійснює свою діяльність без мети отримання прибутку.

ППО ВОСТ ВАТ «Одеський завод «Центролит» є добровільною, неприбутковою громадською організацією, діяльність якої регулюється законами України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності», «Про об'єднання громадян», а не типовим господарюючим суб'єктом у розумінні статей 3, 55 ГК України. За таких обставин правовідносини між членами такої профспiлки та самою профспiлкою не мають характеру корпоративних та не підпадають під регулювання статті 12 ГПК України у редакції, чинній на час подання позовної заяви, та статті 20 цього Кодексу в чинній редакції.

Отже, зважаючи на суб'єктний склад сторін та характер спірних правовідносин у цій справі, які не є корпоративними, апеляційний суд дійшов правильних висновків про відсутність підстав для її розгляду в порядку господарського судочинства.

Разом з тим не можна погодитися з висновками апеляційного суду про те, що цей спір є трудовим.

Відповідно до статті 3 КЗпП України законодавство про працю регулює трудові відносини працівників усіх підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, виду діяльності і галузевої належності, а також осіб, які працюють за трудовим договором з фізичними особами.

Водночас ОСОБА_2 оскаржує рішення профспілки, якими його звільнено з виборної посади її голови. У протоколі від 20 липня 2016 року № 4 зазначено, що позивач припинив трудові відносини з роботодавцем – ВАТ «Одеський завод «Центроліт», є пенсіонером за віком. Зазначені обставини позивачем не оспорується.

Діяльність позивача як члена профспілкової організації, обраного на виборну посаду, та його правовідносини з профспілкою регулюються Законом України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності» та статутом ППО ВОСТ ВАТ «Одеський завод «Центроліт».

Частиною третьою статті 12 Закону України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності» встановлено, що забороняється втручання органів державної влади, органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб у діяльність профспілок, їх організацій та об'єднань, яке може призвести до обмеження прав профспілок або перешкодити законному здійсненню їх статутної діяльності.

Проте зазначена норма не може тлумачитись як така, що залишає поза судовим контролем порушені права та інтереси осіб, на захист яких вони звертаються до суду.

Застосування конкретного способу захисту цивільного права залежить як від змісту суб'єктивного права, за захистом якого звернулася особа, так і від характеру його порушення.

Таким чином, суд зобов'язаний з'ясувати характер спірних правовідносин (предмет і підстави позову), наявність/відсутність порушеного права чи інтересу та можливість його поновлення/захисту в обраний спосіб.

Ураховуючи викладене, зазначений спір не є трудовим, проте відповідно до суб'єктного складу його сторін та характеру спірних правовідносин підлягає вирішенню в порядку цивільного судочинства.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 11 вересня 2019 року у справі № 523/4139/17 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/84344063>.

[Спір за позовом фізичної особи-підприємця про стягнення з приватного нотаріуса як самозайнятої особи заборгованості за договором оренди приміщення підлягає розгляду в порядку цивільного судочинства](#)

21 серпня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу приватного нотаріуса Чернівецького міського нотаріального округу Чернівецької області Холоменюк Олени Ігорівни на постанову Апеляційного суду Чернівецької області від 06 червня 2018 року у цивільній справі за позовом ФОП ОСОБА_1 до приватного нотаріуса Чернівецького міського нотаріального округу

Чернівецької області Холоменюк Олени Ігорівни про стягнення заборгованості з орендної плати та відшкодування оплати за спожиті комунальні послуги, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

ФАКТИЧНІ ОБСТАВИНИ

14 серпня 2014 року між ОСОБА_1 та приватним нотаріусом Холоменюк О. І. було укладено договір оренди нерухомого майна, відповідно до умов якого останній було передано в оренду нежитлове приміщення загальною площею 80 кв. м, що розташоване по АДРЕСА_1, зі сплатою орендної плати у розмірі 20 960 грн на місяць строком на один рік.

З 01 лютого 2015 року приватний нотаріус Холоменюк О. І. припинила сплачувати орендні платежі, а з квітня 2015 року залишила орендоване приміщення, не повідомивши його письмово та не склавши акт приймання-передачі приміщення, що передбачено пунктом 8.3 договору оренди.

Позивач вважав, що станом на 01 вересня 2017 року дія вказаного договору оренди не припинилася, об'єкт оренди не повернуто, а тому відповідач повинна сплатити орендну плату та решту платежів з оплати комунальних послуг.

Посилаючись на викладене, ФОП ОСОБА_1 просив суд стягнути з відповідача заборгованість з орендної плати.

ОЦІНКА СУДУ

З матеріалів справи вбачається, що метою оренди приміщення зазначено здійснення нотаріальної діяльності.

Правовий статус приватного нотаріуса в Україні визначено Законом України від 2 вересня 1993 року № 3425-XII, зокрема статтею 3, відповідно до положень якої нотаріус – це уповноважена державою фізична особа, яка здійснює нотаріальну діяльність у державній нотаріальній конторі, державному нотаріальному архіві або незалежну професійну нотаріальну діяльність, зокрема посвідчує права, а також факти, що мають юридичне значення, та вчиняє інші нотаріальні дії, передбачені законом, з метою надання їм юридичної вірогідності.

Нотаріус не може займатися підприємницькою, адвокатською діяльністю, бути засновником адвокатських об'єднань, перебувати на державній службі або службі в органах місцевого самоврядування, у штаті інших юридичних осіб, а також виконувати іншу оплачувану роботу, крім викладацької, наукової і творчої діяльності.

Приватний нотаріус є самозайнятою особою.

Згідно з підпунктом 14.1.226 пункту 14.1 статті 14 ПК України самозайнята особа – це платник податку, який є ФОП або провадить незалежну професійну діяльність за умови, що така особа не є працівником в межах такої підприємницької чи незалежної професійної діяльності.

Незалежна професійна діяльність – участь фізичної особи у науковій, літературній, артистичній, художній, освітній або викладацькій діяльності, діяльність лікарів, приватних нотаріусів, адвокатів, аудиторів, бухгалтерів, оцінщиків, інженерів чи архітекторів, особи, зайнятої релігійною (місіонерською) діяльністю, іншою подібною діяльністю за умови, що така особа не є працівником або ФОП та використовує найману працю не більш як чотирьох фізичних осіб.

Отже, як за суб`єктивним складом, так і виходячи зі змісту спірних правовідносин спір між сторонами не є спором двох суб`єктів господарювання, а отже підлягає розгляду в порядку цивільного судочинства.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 21 серпня 2019 року у справі № 727/9352/17 можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/84153027>.

Спір за позовом стягувача у виконавчому провадженні про визнання недійсним договору купівлі-продажу корпоративних прав, заявленим до фізичної особи – боржника, який відчужив іншій фізичній особі спірне майно з метою уникнення його стягнення, підлягає розгляду в порядку цивільного судочинства

4 вересня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу ОСОБА_1 на постанову Північного апеляційного господарського суду від 17 квітня 2019 року у справі № 927/90/19 за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Спектр-агро» (далі – ТОВ «Спектр-агро») до ОСОБА_1 та ОСОБА_2 про визнання недійсним договору купівлі-продажу корпоративних прав, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

ФАКТИЧНІ ОБСТАВИНИ

ТОВ «Спектр-агро» звернулось до Господарського суду Чернігівської області з позовом про солідарне стягнення з Сільськогосподарського товариства з обмеженою відповідальністю «Шабалинівське» (далі – СТОВ «Шабалинівське») та ОСОБА_1 заборгованості за невиконання СТОВ «Шабалинівське» господарських зобов`язань за договором поставки від 21 квітня 2017 року № 099/17-ЧН, а ОСОБА_1 – зобов`язань за договором поруки від 21 квітня 2017 року № П/099/17-ЧН, укладеним на забезпечення виконання зобов`язань за вказаним договором поставки (справа № 927/313/18).

Господарський суд Чернігівської області ухвалою від 3 липня 2018 року у справі № 927/313/18 затвердив мирову угоду, за якою СТОВ «Шабалинівське» та ОСОБА_1 зобов`язалися солідарно здійснити повну оплату 9846777,80 грн основного боргу; 100831,84 грн відсотків за користування товарним кредитом; 1355925,54 грн пені; 1578 772,05 грн – 36 % річних; 387505,59 грн індексу інфляції та відшкодувати судовий збір у розмірі 230346,74 грн (загальна сума до сплати складає 13500159,56 грн) шляхом перерахування коштів на поточний рахунок ТОВ «Спектр-агро» за графіком погашення, визначеним в ухвалі суду.

Невиконання СТОВ «Шабалинівське» та ОСОБА_1 умов мирової угоди, затвердженої у справі № 927/313/18 Господарським судом Чернігівської області, призвело до звернення позивача до приватного виконавця за примусовим виконанням ухвали суду від 3 липня 2018 року. У процесі примусового виконання (ВП № 57613974), як стверджує позивач, ухвала від 3 липня 2018 року не виконана СТОВ «Шабалинівське» та ОСОБА_1.

ОСОБА_1 вжив заходів щодо відчуження належної йому частки в ТОВ «Проун-модерн» на користь ОСОБА_2, маючи на меті уникнення виконання рішення суду від

3 липня 2018 року у справі № 927/313/18. У зв'язку з викладеним вище позивач вважає укладений договір відчуження частки в товаристві фіктивним (удаваним).

ОЦІНКА СУДУ

Як убачається зі змісту позовної заяви, вимоги про визнання недійсним договору та/або іншого правочину, котрий підтверджує факт відчуження/продажу ОСОБА_1 власних корпоративних прав ТОВ «Проун-модерн» на користь ОСОБА_2 обґрунтовані тим, що вказаний договір/правочин спрямований на ухилення відповідача від виконання судового рішення у справі № 927/313/18. При цьому оскільки позивач не є учасником ТОВ «Проун-модерн» та не має на меті отримати частку ОСОБА_1 у товаристві з метою участі в управлінні та діяльності цієї юридичної особи, адже його вимоги спрямовані до відповідача саме як до боржника у зобов'язальних відносинах, а також оскільки заявлений позов не направлений на захист корпоративних прав позивача, Велика Палата Верховного Суду вважає, що цей спір не містить ознак корпоративного. У зв'язку з указаним посиланням позивача на пункт 3 частини першої статті 20 ГПК України були правомірно визнані місцевим господарським судом безпідставними.

Крім того, оскільки у позивача існує цивільний інтерес до майна поручителя – фізичної особи не як до учасника товариства й не в межах корпоративних правовідносин, висновок суду апеляційної інстанції про те, що за наслідком встановлення підстав укладення спірного правочину вирішення цього спору може належати до юрисдикції господарських судів відповідно до пункту 4 частини першої статті 20 ГПК України, Велика Палата Верховного Суду вважає помилковими.

Отже, заявлений спір ґрунтується на правовідносинах, направлених на захист прав позивача як стягувача у виконавчому провадженні (ВП № 57613974) щодо майна ОСОБА_1, яким останній розпорядився відчуживши його іншій фізичній особі – ОСОБА_2, крім того сторонами оспорюваного правочину є фізичні особи, а правовідносини сторін не мають ознак господарсько-правових, тому вирішення цього спору має здійснюватись за нормами ЦПК України.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 4 вересня 2019 року у справі № 927/90/19 можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/84211672>.

Справи про захист ділової репутації підлягають розгляду в порядку цивільного судочинства, за винятком справ між юридичними особами й іншими суб'єктами підприємницької діяльності у зв'язку зі здійсненням ними господарської діяльності, які належать до юрисдикції господарського суду

7 серпня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула справу за позовом Компанії «Collyer Limited» до Акціонерного товариства Комерційного банку (далі також – АТ КБ) «Приватбанк», Національного банку України (далі також – НБУ), ОСОБА_1, Товариства з обмеженою відповідальністю (далі також – ТзОВ) «Редакція газети «Закон і Бізнес», за участю третіх осіб, які не заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору: на стороні позивача – ОСОБА_2, Компанії «Teamtrend Limited», Компанії «Trade Point Agro Limited», на стороні відповідача – Міністерства фінансів

України, про визнання бездіяльності незаконною, визнання інформації недостовірною та такою, що порочить ділову репутацію, за касаційною скаргою позивача на ухвалу Печерського районного суду міста Києва від 10 жовтня 2018 року і постанову Київського апеляційного суду від 20 листопада 2018 року, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

ФАКТИЧНІ ОБСТАВИНИ

У провадженні Печерського районного суду міста Києва перебуває справа № 757/64933/17-ц за позовом ОСОБА_2 про захист честі, гідності та ділової репутації, до участі в якій позивач був залучений третьою особою, яка не заявляє самостійні вимоги щодо предмета спору.

7 грудня 2017 року відповідно до статті 34 ЦПК України у редакції, чинній на той час, позивач подав у вказаній справі позовну заяву, заявивши самостійні вимоги щодо предмета спору.

3 вересня 2018 року Печерський районний суд міста Києва постановив ухвалу у справі № 757/64933/17-ц, якою роз'єднав позовні вимоги за первісним позовом ОСОБА_2 і позовні вимоги третіх осіб, зокрема і позивача.

Отже, на час звернення позивача до суду (7 грудня 2017 року) ЦПК України та ГПК України діяли у редакціях, чинних до 15 грудня 2017 року. Натомість суди першої й апеляційної інстанцій, порушили норми процесуального права, вирішивши питання про юрисдикцію суду у справі № 757/43793/18-ц на підставі приписів процесуальних законів, які набрали чинності 15 грудня 2017 року та були чинними на час відкриття провадження у справі, а не на момент подання позову.

Підставою для звернення з цим позовом до суду стала, на думку позивача, недостовірна і така, що шкодить його діловій репутації, інформація, поширена у статті «ІНФОРМАЦІЯ_2» на вебсайті газети «Закон і Бізнес» zib.com.ua.

ОЦІНКА СУДУ

Щодо юрисдикції спору

ЦПК України у редакції, чинній на час звернення з позовом до суду, передбачав, що суди розглядають у порядку цивільного судочинства справи щодо захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів, що виникають, із цивільних, а також з інших правовідносин, крім випадків, коли розгляд таких справ проводиться за правилами іншого судочинства (частина перша статті 15).

Справи, підвідомчі господарським судам, на той час визначала стаття 12 ГПК України у редакції, чинній до 15 грудня 2017 року.

Заявлені у цій справі позовні вимоги могли бути предметом розгляду як за правилами цивільного, так і за правилами господарського судочинства, оскільки зазначені стаття 15 ЦПК України та стаття 12 ГПК України не встановлювали відповідної заборони. Проте поряд з предметним критерієм для визначення юрисдикції має враховуватися також суб'єктний критерій.

На час звернення позивача до суду ГПК України обмежував участь фізичних осіб у господарському судочинстві окремими категоріями спорів, тоді як ЦПК України не передбачав такі обмеження для учасників справи про захист ділової репутації юридичної особи, якщо відповідачами у ній є фізична та юридичні особи.

З огляду на вказане Велика Палата Верховного Суду доходить висновку, що справи про захист ділової репутації слід розглядати за правилами цивільного судочинства, за винятком справ між юридичними особами й іншими суб'єктами підприємницької діяльності у зв'язку зі здійсненням ними господарської діяльності, які належать до юрисдикції господарського суду (близькі за змістом висновки Велика Палата Верховного Суду сформулювала у постанові від 3 квітня 2019 року у справі № 750/2052/16-ц). Участь у таких справах позивачем або відповідачем фізичної особи, яка не є підприємцем, виключає юрисдикцію господарського суду.

У позовній заяві позивач визначив відповідачами, зокрема, фізичну особу як автора статті, в якій, на думку позивача, подана недостовірна інформація, та редакцію газети, на вебсторінці якої, за твердженням позивача, ця стаття опублікована. Оскільки, окрім юридичної особи, що, на думку позивача, поширила недостовірну інформацію на належному їй вебсайті, одним із відповідачів є фізична особа як автор публікації, який не є підприємцем, Велика Палата Верховного Суду погоджується з доводами касаційної скарги про те, що цю справу слід розглядати за правилами цивільного судочинства.

Позивач просить не тільки спростувати недостовірну інформацію, але й визнати незаконною бездіяльність НБУ та АТ КБ «ПриватБанк», які не спростували недостовірну інформацію стосовно участі позивача у шахрайських схемах, що шкодить діловій репутації останнього. Вимоги до вказаних відповідачів пов'язані підставою виникнення та доказами, якими позивач обґрунтовує позов, із вимогою про визнання недостовірною та такою, що порочить ділову репутацію позивача, інформації, поширеної на вебсайті газети «Закон і Бізнес» zib.com.ua у статті «ІНФОРМАЦІЯ_2». Тому Велика Палата Верховного Суду вважає, що правила об'єднання позовних вимог позивач не порушив, і відхиляє доводи АТ КБ «ПриватБанк» про те, що заявлену до нього вимогу слід розглядати за правилами господарського судочинства.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 7 серпня 2019 року у справі № 757/43793/18-ц можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/84153041>.

4.3. Справи, які підлягають розгляду в порядку господарського судочинства

Спир про стягнення вартості спожитої теплової енергії у приміщенні, власником якого є фізична особа, яка здійснює у такому приміщенні підприємницьку діяльність як ФОП, підлягає розгляду в порядку господарського судочинства

21 серпня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу ФОП Подус Ольги Анатоліївни (далі – ФОП Подус О.А., ФОП) на постанову Східного апеляційного господарського суду від 16 січня 2019 року у справі за позовом Комунального підприємства «Харківські теплові мережі» (далі – КП «Харківські теплові мережі») до ФОП Подус О.А. про стягнення 230 853,24 грн, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

ФАКТИЧНІ ОБСТАВИНИ

Відповідно до витягу з Реєстру права власності на нерухоме майно від 30 квітня 2004 року № 3487940 право приватної власності на 3-кімнатну квартиру АДРЕСА_1 належить Подус О.А. на підставі договору купівлі-продажу № 4445 від 30 квітня 2004 року.

На підставі рішення Харківської міської ради від 15 вересня 2004 року № 869 ця квартира переведена у нежитлове приміщення та надано громадянці Подус О.А. дозвіл на її реконструкцію під перукарню з улаштуванням окремого входу, яка використовується за призначенням нею як ФОП.

Також ФОП Подус О.А. користувалася нежитловими приміщеннями першого поверху у житловому будинку, розташованому за адресою: АДРЕСА_2, на підставі договору оренди, за яким приміщення передані в оренду ФОП Подус О.А. з метою використання їх під магазин з продажу продовольчих товарів, без права продажу товарів підакцизної групи та буфет, без права продажу товарів підакцизної групи.

Відповідно до наявних у матеріалах справи актів обстеження системи теплоспоживання нежитлових приміщень, розташованих за адресами: АДРЕСА_1 та АДРЕСА_2, системи опалення є єдиними із системами опалення житлових будинків та під'єднані до системи тепlopостачання КП «Харківські теплові мережі», яким протягом 2008–2016 та 2015–2016 років відповідно здійснювалось постачання теплової енергії до цих будинків. Факт споживання відповідачем теплової енергії за цими адресами підтверджується наявними в матеріалах справи відповідними актами, підписаними сторонами та скріпленими їх печатками.

Внаслідок несплати відповідачем вартості безпідставно спожитої теплової енергії у нежитлових приміщеннях, розташованих за адресами: АДРЕСА_1 та АДРЕСА_2, у нього утворилась заборгованість.

ОЦІНКА СУДУ

На момент здійснення перевірки договірних відносин між КП «Харківські теплові мережі» та ФОП Подус О.А. не було, як і немає їх на час розгляду справи, проте апеляційний господарський суд установив факт споживання останньою теплової енергії у цьому приміщенні та здійснення нею підприємницької діяльності з надання перукарських послуг шляхом розміщення перукарні.

Відсутність договору про постачання теплової енергії при підтвердженні факту її постачання обставинами справи не звільняє осіб, які використовують теплову енергію без укладення договору на тепlopостачання, від обов'язку оплати за фактично спожиту теплову енергію.

У цій справі позовні вимоги стосуються невиконання відповідачем обов'язку зі сплати вартості спожитої теплової енергії у приміщенні, власником якого є фізична особа Подус О.А., проте вона у ньому здійснює підприємницьку діяльність як ФОП. Ці обставини, крім іншого, також підтверджуються рішенням Харківської міської ради від 15 вересня 2004 року № 869, на підставі якого квартира АДРЕСА_1 переведена у нежитлове приміщення та надано дозвіл громадянці Подус О.А. на її реконструкцію під перукарню з улаштуванням окремого входу, яка використовується ФОП Подус О.А. за призначенням.

Оскільки предметом спору у цій справі є стягнення з ФОП Подус О.А. вартості спожитої теплової енергії у приміщенні, в якому вона надає перукарські послуги, між сторонами існують правовідносини, які притаманні господарській діяльності.

Враховуючи викладене, Велика Палата Верховного Суду вважає обґрунтованими висновки суду апеляційної інстанції про вирішення цього спору у порядку господарського судочинства.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 21 серпня 2019 року у справі № 922/4239/16 можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/84153034>.

Спiр щодо належного виконання умов договору, укладеного фiзичною особою-пiдприємцем, предметом якого є надання послуг з централiзованого спостереження, реагування та обслуговування систем тривожної i охоронної сигналяцiї, пiдлягає розгляду в порядку господарського судочинства

18 червня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу Управління поліції охорони в Сумській області на постанову Харківського апеляційного господарського суду від 12 вересня 2018 року та рішення Господарського суду Сумської області від 14 червня 2018 року у справі № 920/85/18 за позовом ФОП Василенка Євгена Васильовича до Управління поліції охорони в Сумській області Національної поліції України про стягнення 5 586 562,50 грн., і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

ФАКТИЧНІ ОБСТАВИНИ

Між ФОП Василенко Є. В. та відповідачем укладено договір про надання послуг з централізованого спостереження, реагування та обслуговування систем тривожної і охоронної сигналяції, встановлених в магазині «Провіант».

Відповідно до розділу б договору відповідач зобов'язаний при виявленні слідів проникнення сторонніх осіб на об'єкт, де спрацювала сигналяція, вживати заходів по їх затриманню, здійснювати охорону об'єкту силами наряду поліції до прибуття на об'єкт слідчо-оперативної групи територіального органу внутрішніх справ, позивача або його довірених осіб.

08 квітня 2017 року невстановленими особами було здійснено розбійний напад на магазин «Провіант», що належить позивачу на праві власності, внаслідок чого невідомими особами зв'язано охоронця та зламано металевий сейф, який знаходився в приміщенні бухгалтерії зазначеного магазину.

Головним управління Національної поліції в Сумській області по факту вчинення зазначеного злочину відкрито кримінальне провадження № 12017200100000360 та розпочато досудове слідство за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого частиною четвертою статті 187 КК України.

Внаслідок здійснення розбійного нападу на вищезазначений магазин було викрадено належні позивачу грошові кошти у розмірі 700 000,00 грн, 165 625,00 доларів США та 10 000,00 Євро, які зберігалися у металевому сейфі у приміщенні бухгалтерії магазину «Провіант» у зв'язку із закриттям Роменського відділення

Публічного акціонерного товариства «Комерційний банк «Правекс-банк», в якому позивач орендував індивідуальний сейф.

Звертаючись до господарського суду, ФОП Василенко Є. В. вказував, що викрадення вищезазначеного майна відбулося саме внаслідок неналежного виконання Управлінням поліції умов договору, у зв'язку з чим просить стягнути цю суму з відповідача як завдані збитки.

ОЦІНКА СУДУ

Щодо юрисдикції спору

Пред'являючи позов ФОП Василенко Є. В. обґрунтував його обставинами неналежного виконання Управлінням поліції укладеного з позивачем як з ФОП договору, предметом якого є надання послуг з централізованого спостереження, реагування та обслуговування систем тривожної і охоронної сигналізації, встановлених на об'єкті позивача – в магазині «Провіант».

Доводи Управління поліції про те, що спір у цій справі не підсудний господарським судам, оскільки спірна сума коштів, заявлена позивачем до стягнення як збитки, належала Василенку Євгену Васильовичу та його дружині ОСОБА_2, як фізичним особам, визнаються необґрунтованими, оскільки зазначене не спростовує характеру спору у справі, який виник із правовідносин за господарським договором.

Відтак з урахуванням характеру спірних відносин справа підлягає розгляду в порядку господарського судочинства.

Щодо розгляду спору по суті

Для застосування такої міри відповідальності, як стягнення збитків, потрібна наявність усіх елементів складу цивільного правопорушення, а саме: протиправної поведінки, наявності збитків, причинного зв'язку між протиправною поведінкою боржника та збитками кредитора, вини. Відсутність хоча б одного з вищевказаних елементів, які утворюють склад цивільного правопорушення, звільняє боржника від відповідальності за невиконання або неналежне виконання ним взятих на себе зобов'язань.

Оцінивши дії відповідача як неналежне виконання своїх договірних зобов'язань, суд першої інстанції виходив із того, що наряд взводу реагування відповідача № 2 прибув на об'єкт із запізненням – більш як через 20 хвилин після спрацювання сигналізації, а інформацію про вчинене на об'єкті правопорушення уповноважений правоохоронний орган та позивач одержали від охоронця магазину ОСОБА_3, а не працівників відповідача.

Однак суд першої інстанції не визначив, який час виїзду та прибуття представників відповідача за конкретних обставин справи мав бути достатнім для підтвердження виконання відповідачем своїх зобов'язань за договором.

Суди попередніх інстанцій не встановили, чи змогли б негайний виїзд та прибуття представників відповідача протягом мінімально необхідного проміжку часу запобігти вчиненню відповідного правопорушення або забезпечити затримання ймовірних злочинців. В зв'язку з цим не встановлені належним чином обставини, які б доводили причинно-наслідковий зв'язок між зазначеним порушенням відповідачем

договору та завданими позивачу збитками, обов'язковість встановлення якого є невід'ємною частиною встановлення відповідальності відповідача, якої вимагає позивач.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 18 червня 2019 року у справі № 920/85/18 можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/84154257>.

Якщо фактичний розмір майнової шкоди, заподіяної під час ДТП, охоплюється лімітом відповідальності юридичної особи – страховика, такий страховик, а не страхувальник, є відповідачем у спорі про відшкодування завданої пошкодженням автомобіля шкоди, що вирішується в порядку господарського судочинства, якщо шкоду завдано юридичній особі

27 березня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула справу за позовом Комунального підприємства по утриманню зелених насаджень Дарницького району м. Києва (далі також – позивач) до Приватного акціонерного товариства «Страхова компанія «УНІКА» (далі також – ПрАТ «СК «УНІКА»), ОСОБА_1, треті особи, які не заявляють самостійних вимог на предмет спору, – ОСОБА_2, Товариство з обмеженою відповідальністю (далі також – ТзОВ) «Легке Авто», про відшкодування шкоди за касаційною скаргою ОСОБА_1 на рішення Голосіївського районного суду м. Києва від 13 грудня 2016 року та ухвалу Апеляційного суду міста Києва від 18 травня 2017 року, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

ФАКТИЧНІ ОБСТАВИНИ

29 березня 2014 року на 38-ому кілометрі автодороги Київ-Одеса сталася ДТП за участю автомобіля «Opel Astra», що належить на праві власності позивачу і яким керував ОСОБА_2, та автомобіля «Volkswagen Touareg», яким керував ОСОБА_1.

Внаслідок ДТП автомобіль «Opel Astra» отримав механічні пошкодження.

На момент ДТП автомобіль «Opel Astra» перебував у користуванні ТзОВ «Легке авто» на підставі договору про надання послуг від 1 січня 2014 року, укладеного цим товариством з позивачем.

Цивільно-правова відповідальність ОСОБА_1 на момент ДТП була застрахована за відповідним договором у ПрАТ «СК «УНІКА» (згідно з полісом ліміт відповідальності страховика за шкоду, завдану майну страхувальника, – 50 000 грн, франшиза – 0), тоді як така відповідальність ОСОБА_2 як водія автомобіля «Opel Astra» була застрахована у ПрАТ «Страхова компанія «Брокбізнес» згідно з іншим полісом АС/8523490.

ПрАТ «Страхова компанія «Брокбізнес» виплатила ПрАТ «СК «УНІКА» через наявність спільної вини обох учасників ДТП суму страхового відшкодування в межах ліміту у розмірі 50 % від суми понесених збитків за мінусом франшизи (510 грн), а саме 49 490 грн.

19 листопада 2014 року Господарський суд м. Києва ухвалив рішення у справі № 910/20151/14 за позовом ПрАТ «СК «УНІКА» до ТзОВ «Легке Авто», третя особа – Комунальне підприємство по утриманню зелених насаджень Дарницького району м. Києва. Згідно з цим рішенням суд стягнув з ТзОВ «Легке Авто» як користувача «Opel

Astra» на користь ПрАТ «СК «УНІКА» у порядку регресу відшкодування майнової шкоди у розмірі 50 097,22 грн, встановивши, що ПрАТ «СК «УНІКА» на виконання договору добровільного страхування автотранспорту № 006102/4002/0000147 від 3 вересня 2013 року через страховий випадок, який трапився 29 березня 2014 року, виплатило власнику автомобіля «Volkswagen Touareg» страхове відшкодування в розмірі 199 174,43 грн.

3 вересня 2014 року позивач звернувся до ПрАТ «СК «УНІКА» із заявою про виплату страхового відшкодування за полісом обов'язкового страхування, проте ПрАТ «СК «УНІКА» таку виплату не провело.

ОЦІНКА СУДУ

Щодо юрисдикції спору

Спір виник щодо відшкодування позивачеві шкоди, завданої пошкодженням його автомобіля під час ДТП. Позовні вимоги заявлені до ОСОБА_1 як страхувальника та ПрАТ «СК «УНІКА» як страховика згідно з полісом.

На момент звернення до суду у цій справі сторонами у господарському процесі за загальним правилом могли бути юридичні особи та фізичні особи-підприємці. Тоді як у цивільному процесі позивачем і відповідачем могли бути, зокрема, фізичні і юридичні особи (частина друга статті 30 ЦПК України у редакції, чинній на час звернення з позовом до суду).

Процесуальна співучасть допускалася, якщо: 1) предметом спору є спільні права чи обов'язки відповідачів; 2) права й обов'язки кількох відповідачів виникли з однієї підстави; 3) предметом спору є однорідні права й обов'язки (стаття 32 ЦПК України у редакції, чинній на час звернення з позовом до суду).

Право особи заявити однорідні позовні вимоги до кількох відповідачів передбачено у процесуальному законі незалежно від того, чи існує між цими відповідачами солідарне зобов'язання. Крім того, спільний розгляд таких вимог не створює солідарного обов'язку для відповідачів. Тому можливим є пред'явлення позову до фізичної та юридичної осіб стосовно стягнення з них коштів, навіть якщо ці особи не були солідарними боржниками (див. пункт 51 постанови Великої палати Верховного Суду від 20 червня 2018 року у справі № 308/3162/15-ц).

Однак Велика Палата Верховного Суду бере до уваги, що для позивача з огляду на приписи Закону «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» № 1961-IV та звіт № 4088/07/14 про оцінку автомобіля «Opel Astra» від 22 липня 2014 року, яким встановлений розмір завданої позивачеві майнової шкоди у сумі 83 265,20 грн, враховуючи висновки судів у постановях Васильківського міськрайонного суду Київської області від 5 червня 2014 року у справах № 362/2365/14-п і № 362/2366/14-п, а також у рішенні Господарського суду м. Києва від 19 листопада 2014 року у справі № 910/20151/14, було передбачувано, що відповідачем за вимогою про відшкодування майнової шкоди мало бути лише ПрАТ «СК «УНІКА» у межах ліміту відповідальності страховика.

Стаття 16 ЦПК України у редакції, чинній на час звернення з позовом до суду, вказувала на те, що не допускається об'єднання в одне провадження вимог, які

підлягають розгляду за правилами різних видів судочинства, якщо інше не встановлено законом.

Оскільки ОСОБА_1 обґрунтовано вважав у касаційній скарзі, що з огляду на обставини цієї справи спір позивача з ПрАТ «СК «УНІКА» треба розглядати за правилами господарського судочинства, провадження у справі в частині позовних вимог до ПрАТ «СК «УНІКА» необхідно закрити.

Щодо розгляду спору по суті

Відповідно до статті 1194 ЦК України особа, яка застрахувала свою цивільну відповідальність, у разі недостатності страхової виплати (страхового відшкодування) для повного відшкодування завданої нею шкоди зобов'язана сплатити потерпілому різницю між фактичним розміром шкоди і страховою виплатою (страховим відшкодуванням).

Отже, обсяг відповідальності страхувальника обмежений різницею між фактичним розміром завданої шкоди і сумою страхового відшкодування (пункт 72 постанови Великої Палати Верховного Суду від 20 червня 2018 року у справі № 308/3162/15-ц).

Покладання обов'язку з відшкодування шкоди в межах страхового відшкодування на страхувальника, який уклав відповідний договір страхування і сплачує страхові платежі, суперечить меті інституту страхування цивільно-правової відповідальності (стаття 3 Закону № 1961-IV).

З огляду на вказане Велика Палата Верховного Суду вважає, що оскільки стягнута судом першої інстанції сума охоплюється лімітом відповідальності ПрАТ «СК «УНІКА», суди обґрунтовано відмовили у задоволенні позову до ОСОБА_1.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 27 березня 2019 року у справі № 752/16797/14-ц можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/84153024>.

Спір за позовом фізичної особи-підприємця до юридичної особи про відшкодування збитків за втрату майна, набутого у власність суб'єктом господарювання, підлягає розгляду в порядку господарського судочинства

21 серпня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційні скарги Державної казначейської служби України (далі – ДКСУ), Соснівського відділу державної виконавчої служби м. Черкаси Головного територіального управління юстиції у Черкаській області (далі – Соснівський ВДВС) на рішення Соснівського районного суду м. Черкаси від 06 грудня 2017 року та постанову Апеляційного суду Черкаської області від 08 травня 2018 року у цивільній справі за позовом ОСОБА_1 до Соснівського ВДВС, ДКСУ, третя особа, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, – ОСОБА_2, про стягнення збитків, відшкодування моральної шкоди, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

ФАКТИЧНІ ОБСТАВИНИ

За договором купівлі-продажу від 01 грудня 2012 року ФОП ОСОБА_1 набув у власність крупоцех КОПКЗК-2ДЛ, вартість якого на час придбання за домовленістю сторін становила 56 000,00 грн.

08 січня 2014 року ФОП ОСОБА_1 та ФОП ОСОБА_3 уклали договір оренди майна, за умовами якого останньому у строкове платне користування передано крупоцех КОПКЗК-2ДЛ. Мета оренди – використання майна за цільовим призначенням згідно з технічними характеристиками для здійснення підприємницької діяльності за адресою: АДРЕСА_2.

Відповідно до акта опису й арешту майна від 14 лютого 2014 року державний виконавець Соснівського ВДВС Купчин О. С. під час примусового виконання рішення Соснівського районного суду м. Черкаси про стягнення з ОСОБА_3 на користь ОСОБА_4 боргу в розмірі 628 437,00 грн арештувала й описала майно – крупоцех КОПКЗК-2ДЛ за адресою: АДРЕСА_1.

За цим же актом описане майно – крупоцех КОПКЗК-2ДЛ прийняв на відповідальне зберігання ОСОБА_4.

Актом державного виконавця Соснівського ВДВС Купчин О. С. від 15 травня 2014 року описане й арештоване майно крупоцеху передано на відповідальне зберігання ОСОБА_2.

Рішенням Придніпровського районного суду м. Черкаси від 22 квітня 2015 року у справі № 696/839/14-ц визнано за ФОП ОСОБА_1 право на крупоцех КОПКЗК-2ДЛ; звільнено це майно з-під арешту, накладеного згідно з актом опису й арешту майна від 14 лютого 2014 року; зобов'язано Соснівський ВДВС, ОСОБА_4 та ОСОБА_2 повернути власнику ОСОБА_1 крупоцех КОПКЗК-2ДЛ.

У рішенні суду встановлено, що державний виконавець не встановила належності майна боржнику та звернула стягнення на майно, яке не є власністю боржника ОСОБА_3.

Рішенням Апеляційного суду Черкаської області від 01 жовтня 2015 року, залишеним без змін ухвалою Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 25 травня 2016 року, рішення суду першої інстанції від 22 квітня 2015 року змінено та виключено з нього зобов'язання ОСОБА_4 повернути ОСОБА_1 крупоцех.

04 вересня 2015 року ФОП ОСОБА_1 припинив здійснення підприємницької діяльності як ФОП, при цьому залишився власником крупоцеху КОПКЗК-2ДЛ як фізична особа.

Постановою державного виконавця ВПВР УДВС ГТУЮ у Черкаській області від 27 січня 2017 року повернуто виконавчий документ стягувачу ОСОБА_1 у зв'язку з відсутністю крупоцеху КОПКЗК-2ДЛ в боржника Соснівського ВДВС.

Постановою державного виконавця від 15 червня 2017 року закінчено виконавче провадження щодо зобов'язання ОСОБА_2 повернути ОСОБА_1 крупоцех КОПКЗК-2ДЛ у зв'язку з надісланням державним виконавцем повідомлення про вчинення боржником кримінального правопорушення до органу досудового розслідування.

ОЦІНКА СУДУ

ОСОБА_1 просив стягнути з ДКСУ та ОСОБА_2 збитки у розмірі 1 041 718,07 грн та 100 000,00 грн на відшкодування моральної шкоди.

Крупоцех КОПКЗК-2ДЛ, збитки за втрату якого внаслідок незаконних дій державного виконавця позивач просив стягнути з ДКСУ, позивач набув як ФОП і за договорами оренди передав іншому суб'єкту підприємницької діяльності – ФОП ОСОБА_3, який використовував його у своїй господарській діяльності.

Правовідносини, які виникли між сторонами у справі, є господарсько-правовими, оскільки між сторонами існує спір щодо відшкодування збитків за втрату крупоцеху КОПКЗК-2ДЛ, який у власність набув позивач як ФОП, тобто суб'єкт господарювання. Відповідачі у справі – юридичні особи.

Разом з цим позовні вимоги про відшкодування упущеної вигоди позивач обґрунтовував тим, що від передачі в оренду іншому суб'єкту господарювання – ФОП ОСОБА_3 позивач отримувал прибуток.

Крім цього, стосовно позовних вимог про відшкодування моральної шкоди позивач зазначив, що внаслідок втрати майна порушено його ділову репутацію, оскільки одним із видів його діяльності як ФОП було перевезення вантажів, у тому числі й зерна та круп до крупоцеху КОПКЗК-2ДЛ.

Викладене свідчить про те, що спір підлягає розгляду в порядку господарського судочинства.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 21 серпня 2019 року у справі № 712/9272/17 можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/84154258>.

[Спір між митницею та юридичною особою з приводу зберігання на митному складі товару, переміщеного на митну територію України, підлягає розгляду в порядку господарського судочинства](#)

18 вересня 2019 року Велика Палата Верховного Суду справу за позовом Запорізької митниці Державної фіскальної служби (далі – Митниця) до Благодійного фонду «Ветерани Чорнобілю» про зобов'язання вчинити певні дії за касаційною скаргою Митниці на постанову Третього апеляційного адміністративного суду від 26 грудня 2018 року, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

ФАКТИЧНІ ОБСТАВИНИ

22 вересня 2017 року Митниця (поклажодавець) та Благодійний фонд «Ветерани Чорнобіля» (зберігач) уклали договір зберігання № 13, умовами якого, серед іншого, передбачено, що поклажодавець передає, а зберігач приймає на безоплатне зберігання товари, що перебувають під митним контролем.

Згідно з актами приймання-передачі майна від 27 вересня 2017 року товари було передано на склад Митниці.

Після оформлення вантажів у митному відношенні відповідач звернувся до Митниці із заявою, у якій просив видати ці вантажі зі складу. Митницею було прийнято рішення про можливість видати вантажі зі складу після сплати відповідачем витрат за зберігання товарів на складі Митниці.

Позивачем відповідно до вимог Порядку відшкодування витрат за зберігання товарів та транспортних засобів на складах митних органів, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 15 червня 2012 року № 731 було направлено на

адресу відповідача лист про зобов'язання сплатити витрати за зберігання товарів у сумі 298 тис. 762 грн 69 коп., розрахованих станом на 22 грудня 2017 року, але ця сума відповідачем у добровільному порядку не була сплачена.

ОЦІНКА СУДУ

Правовідносини між митницею і зберігачем регулюються МК України. Згідно зі статтею 425 цього Кодексу взаємовідносини утримувача митного складу відкритого типу з особами, які розміщують товари на цьому складі, визначаються відповідним договором. Також передбачено відповідальність утримувача митного складу (стаття 428 МК України).

Тобто у цьому випадку Митниця як територіальний орган Державної фіскальної служби України, юридична особа публічного права, зазначає про існування між нею та відповідачем – юридичною особою правовідносин зі зберігання товару, переміщеного на митну територію України, та вказує на невиконаний цією особою обов'язок зі сплати витрат за зберігання товарів на складі митного органу.

Таким чином, у цьому випадку між сторонами існують господарські правовідносини, адже спір виник з приводу зберігання на складі Митниці товару, переміщеного на митну територію України, тому він підлягає розгляду за правилами ГПК України у господарському суді.

Крім того, ця справа не підлягає розгляду в адміністративному порядку й з огляду на наведені вище положення статті 46 КАС, оскільки цією нормою не передбачено звернення суб'єкта владних повноважень з позовною заявою до юридичної особи з вимогами про зобов'язання сплатити витрати на їх зберігання товарів на митному складі. Не передбачено також і звернення у такому випадку органів Державної фіскальної служби України з позовом до адміністративного суду і в МК України.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 18 вересня 2019 року у справі № 808/973/18 можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/84481864>

5. Справи, прийняті до провадження Великою Палатою Верховного Суду

Суд, який направив справу: КЦС ВС

Дата прийняття ухвали: 02 вересня 2019 року

Справа № 761/35141/17 (провадження № 14-474цс19).

Сторони: ОСОБА_1 до Уповноваженої особи Фонду гарантування вкладів фізичних осіб на ліквідацію ПАТ «Комерційний банк «Надра» Стрюкової Ірини Олександрівни, Фонду гарантування вкладів фізичних осіб

Суддя-доповідач: Ткачук О.С.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Великої Палати Верховного Суду (від 30 січня 2019 року у справі № 910/4518/16).

Опис: На думку колегії суддів КЦС, сума середнього заробітку за час затримки розрахунку при звільненні не входить до структури заробітної плати, у зв'язку з чим виникла необхідність тлумачення терміну заробітна плата у сенсі Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб», а також відступлення від

висновку ВП ВС щодо включення такої суми середнього заробітку за час затримки розрахунку при звільненні до реєстру акцептованих вимог кредиторів банку як вимоги, що підлягають задоволенню у другу чергу.

Суд, який направив справу: КЦС ВС

Дата прийняття ухвали: 03 вересня 2019 року

Справа № 712/8916/17-ц (провадження № 14-448цс19).

Сторони: Комунальне підприємство теплових мереж «Черкаситеплокомуненерго» Черкаської міської ради» до ОСОБА_1, ОСОБА_2 та ОСОБА_3.

Суддя-доповідач: Гудима Д.А.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду України.

Опис: На думку колегії КЦС, існувала неоднозначна практика стосовно застосування позовної давності в наказному провадженні. Зокрема, КЦС вважає за необхідне відступити від висновку ВСУ в якому вказано, що подання кредитором заяви про видачу судового наказу перериває перебіг позовної давності.

Суд, який направив справу: КАС ВС

Дата прийняття ухвали: 04 вересня 2019 року

Справа № 826/3115/17 (провадження № 11-892апп19).

Сторони: Міністерство екології та природних ресурсів України до Державної регуляторної служби України, третя особа – Підприємство «Миротворець» Білоцерківської громадської організації «Громадська єдність»

Суддя-доповідач: Анцупова Т. О.,

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Великої Палати Верховного Суду (від 30 січня 2019 року у справі № 826/2793/18 та від 13 лютого 2019 року у справі № 810/2763/17).

Опис: за позицією КАС ВС, Міністерство екології та природних ресурсів України не має права на звернення до адміністративного суду з позовними вимогами про скасування розпорядження Державної регуляторної служби України, оскільки таке повноваження Міністерства не закріплене у жодному нормативно-правовому акті, а також відповідний спір не відноситься до компетенційних.

Суд, який направив справу: КЦС ВС

Дата прийняття ухвали: 04 вересня 2019 року

Справа № 368/54/17 (провадження № 14-487цс19).

Сторони: ОСОБА_1, ОСОБА_2 до ОСОБА_3, третя особа, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору – Управління Держгеокадастру в Кагарлицькому районі

Суддя-доповідач: Ткачук О.С.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні

Верховного Суду у складі колегії суддів (палати, об'єднаної палати) іншого касаційного суду.

Опис: за позицією КЦС, наявна судова практика ВСУ та різних касаційних судів у складі ВС не розрізняє два види права на земельну ділянку: право постійного користування та право довічного успадкованого володіння, хоча останнє має відмінний від попереднього правовий режим. Чинне законодавство не регламентує успадковане володіння землею, але таке право виникло у спадкодавця на підставі Земельного кодексу Української РСР 1990 року і припинити його можливо лише на підставах, визначених законом, тому до таких правовідносин мають застосовуватися норми, що були чинними на момент існування на законодавчому рівні такого права.

Суд, який направив справу: КЦС ВС

Дата прийняття ухвали: 09 вересня 2019 року

Справа № 145/2047/16-ц (провадження № 14-499цс19).

Сторони: ОСОБА_1 до Селянсько-фермерського господарства «Терра»

Суддя-доповідач: Ткачук О.С.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: виключна правова проблема.

Опис: виключна правова проблема полягає у необхідності формування єдиної правозастосовчої практики щодо застосування пункту 6 статті 3 ЦК України та доктрини *venire contra factum proprium* (заборони суперечливої поведінки) у спорах про недійсність договору.

Суд, який направив справу: КГС ВС

Дата прийняття ухвали: 10 вересня 2019 року

Справа № 912/1120/16 (провадження № 12-142цс19).

Сторони: Товариство з обмеженою відповідальністю Спільне Українсько-Російське підприємство "Орма-Олімп" до Товариства з обмеженою відповідальністю Спільне Українсько-Польське підприємство "АЙ.ТІ.ДЖІ-ІНВЕСТ".

Суддя-доповідач: Рогач Л.І.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: виключна правова проблема.

Опис: На думку колегії КГС, існує виключна правова проблема, яка полягає у колізії щодо питання встановлення правової природи процентів за користування кредитними коштами за кредитним договором, нарахованих банком після настання строку погашення кредиту щодо позичальника, відносно якого порушено і триває провадження у справі про банкрутство, та чи є такі проценти мірою відповідальності за порушення грошового зобов'язання в розумінні приписів статті 625 ЦК України, якою передбачений спеціальний вид відповідальності за прострочення виконання грошового зобов'язання.

Суд, який направив справу: КГС ВС

Дата прийняття ухвали: 13 вересня 2019 року

Справа № 916/667/18 (провадження № 12-145гс19).

Сторони: ОСОБА_1 до ОСОБА_2, ОСОБА_3, ОСОБА_4, ОСОБА_5, Товариства з обмеженою відповідальністю «Інвест-курорт-1», треті особи, третя особа, яка не

заявляє самостійних вимог щодо предмета спору – приватний нотаріус Одеського міського нотаріального округу Таранська Аліна Миколаївна.

Суддя-доповідач: Бакуліна С.В.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладених у раніше ухвалених рішеннях Верховного Суду у складі колегії суддів першої судової палати Касаційного цивільного суду у справі №361/558/15-ц від 17 квітня 2019 року, та у справі №308/13400/14-ц від 21 березня 2018 року.

Опис: КГС ВС висловив намір відступити від правового висновку, викладеного в постановах Верховного Суду у складі колегії суддів першої судової палати Касаційного цивільного суду щодо оцінки доказів підтвердження здійснення розрахунку за нотаріально посвідченим договором купівлі-продажу, за умовами якого розрахунок проведено до моменту укладення правочину.

Суд, який направив справу: КЦС ВС

Дата прийняття ухвали: 17 вересня 2019 року

Справа № 750/3192/14 (провадження № 14-439цс19).

Сторони: ОСОБА_1 до Адвокатського об'єднання «Чернігівська обласна колегія адвокатів».

Суддя-доповідач: Гудима Д. А.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду України.

Опис: КЦС ВС вважає за необхідне при розгляді справи про скасування рішень адвокатського об'єднання, відступити від правового висновку, згідно якого дії, рішення та повноваження зборів громадського об'єднання (гаражного кооперативу) не підлягають оскарженню в судовому порядку, оскільки такий спосіб захисту цивільних прав та інтересів не передбачений ст. 16 ЦК України.

Суд, який направив справу: КАС ВС

Дата прийняття ухвали: 18 вересня 2019 року

Справа № 320/5420/18 (провадження № 11-706ап19).

Сторони: Товариство з обмеженою відповідальністю «В-Н» до Васильківського міськрайонного відділу Державної виконавчої служби Головного територіального управління юстиції у Київській області.

Суддя-доповідач: Прокопенко О. Б.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду у складі колегії суддів (палати, об'єднаної палати) іншого касаційного суду.

Опис: КАС ВС вважає за необхідне відступити від висновку Касаційного цивільного суду в якому вказано, що повноваження представника, яким є адвокат, повинні бути

підтверджені саме оригіналом ордеру виданого на ведення справи в суді або довіреністю.

6. справи, повернуті Великою Палатою Верховного Суду на розгляд касаційних судів

Суд, який направив справу: КГС ВС

Дата прийняття ухвали: 3 вересня 2019 року

Справа № 905/945/18 (провадження № 12-144гс19).

Сторони/предмет: АТ «Закритий недиверсифікований венчурний корпоративний інвестиційний фонд «Глорі» в особі ТОВ «Компанія з управління активами «Інвестиційний капітал Україна» до Приватного акціонерного товариства «Донецьксталь» – Металургійний завод», за участю третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні позивача – АТ «ВТБ Банк» про стягнення коштів

Суддя-доповідач: Бакуліна С.В.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: виключна правова проблема щодо правильності застосування норм процесуального права.

Опис: За позицією КГС ВС у скаржника (стягувач), який не брав участі у справі, відсутнє право на апеляційне оскарження ухвали про закриття апеляційного провадження, оскільки судом не вирішувалося питання про його права та (або) обов'язки. Разом з тим, КЦС ВС, вирішуючи подібну справу (№ 569/3656/13-ц (провадження № 61-35528св18)), дійшов протилежного висновку і скасував ухвалу суду апеляційної інстанції, якою закрито апеляційне провадження за скаргою стягувача, який не брав участі у справі.

Позиція ВП ВС: КГС ВС не обґрунтував, яку саме виключну правову проблему, вирішення якої необхідно для забезпечення розвитку права та формування єдиної правозастосовчої практики, містить ця справа, а також не виклав в ухвалі правову проблему, яку містить ця справа у правозастосуванні приписів статей 17, 254 та пункту 3 частини першої статті 264 ГПК України.

КГС ВС не ставить питання про необхідність відступлення від наведених вище висновків Верховного Суду, у тому числі й указаних висновків КЦС ВС, щодо застосування зазначених норм права у подібних правовідносинах, не наводить обставин, необхідних для відступу від указаних висновків відповідно до характеру спірних правовідносин, не вказує на неоднозначність чи суперечливість таких висновків Верховного Суду, їх непослідовність чи неможливість застосування.

Суд, який направив справу: КГС ВС

Дата прийняття ухвали: 21 серпня 2019 року

Справа № 910/3888/17 (провадження № 12-138гс19).

Сторони/предмет: Державне об'єднання «Білоруська залізниця» до Публічного акціонерного товариства «Укрзалізниця», за участю третьої особи, що не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні позивача – Спільне товариство з обмеженою відповідальністю «ВТБ-Лізинг», про стягнення коштів

Суддя-доповідач: Уркевич В. Ю.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: виключна правова проблема.

Опис: Проблема полягає у вирішенні питання вибору правових актів, затверджених представниками залізничних адміністрацій, в частині щодо відшкодування вартості втрачених вагонів. Зокрема, чи застосовується до спірних правовідносин законодавство України у поєднанні із Правилами Ради залізничного транспорту, або ж підлягають застосуванню виключно положення Правил Ради залізничного транспорту.

Позиція ВП ВС: КГС ВС не обґрунтував, яку саме виключну правову проблему, вирішення якої необхідно для забезпечення розвитку права та формування єдиної правозастосовчої практики, містить ця справа, а також не виклав в ухвалі правову проблему стосовно застосування приписів статей 614, 617 ЦК України, статті 218 ГК України та актів Ради залізничного транспорту, яку містить ця справа. Питання про застосування приписів законодавства України у поєднанні із зазначеними вище Правилами Ради залізничного транспорту вирішується судом касаційної інстанції під час розгляду касаційної скарги відповідно до його повноважень.

Відсутність судової практики у відповідних питаннях, які чітко не визначені на нормативному рівні, також не свідчить про наявність у справі виключної правової проблеми.

Дайджест судової практики Великої Палати Верховного Суду. Рішення, внесені до ЄДРСР за період з 01.09.2019 по 30.09.2019/ Київ, 2019. – Вип. 13. – 51 стор.

Застереження: видання містить короткий огляд деяких судових рішень Великої Палати. У кожному з них викладено лише основний висновок щодо правового питання, яке виникло у справі. Для правильного розуміння висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Стежте за нами онлайн

 fb.com/supremecourt.ua

 t.me/supremecourtua

 @supremecourt_ua